

Godkänd av bildningsnämnden 21.06.2017.

Reviderad version godkänd av bildningsnämnden 25.09.2019.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Uppgörandet av planen för småbarnspedagogik	5
1.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik och andra förpliktelser som styr småbarnspedagogiken	5
1.2 Regionalt samarbete kring uppgörandet av planen för småbarnspedagogik	6
Uppdatering av planen för småbarnspedagogik år 2019	6
1.3 Delaktighet i utarbetandet av planen för småbarnspedagogik	7
1.4 Barnets plan för småbarnspedagogik	7
2 Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål	9
2.1 Den småbarnspedagogiska verksamheten i regionen	9
Småbarnspedagogiken i Jakobstad	9
2.2 Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål inom de olika verksamhetsformerna	10
2.3 Förfaringssätten vid övergångarna	11
Övergången från hemmet till småbarnspedagogiken	12
Övergångar inom småbarnspedagogiken	12
Övergången till förskoleundervisningen	12
2.4 Vår gemensamma värdegrund för småbarnspedagogiken i regionen	13
Trygghet	13
Professionalitet	13
Barnets egenvärde	14
Respekt	14
Hälsosam och hållbar livsstil	14
2.5 Synen på lärande	14
2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård	16
2.7 Mångsidig kompetens	16
Förmåga att tänka och lära sig	17
Kulturell och kommunikativ kompetens	18
Vardagskompetens	18
Multilitteracitet och digital kompetens	18
Förmåga att delta och påverka	19
3 Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken	20
3.1 Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen	20
En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen	20
En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation	20
En gemenskap som främjar delaktighet, likabehandling och jämställdhet	21
En gemenskap som främjar kulturell mångfald och språkmedvetenhet	21
En gemenskap som främjar välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil	21
3.2 Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken	22
Utvecklandet av lärmiljöerna	22
3.3 Samarbetet med vårdnadshavarna	23
3.4 Mångprofessionellt samarbete	23
3.5 Planer och handlingsprogram mot mobbning, våld och trakasserier	24
4 Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken	26
4.1 Utgångspunkter för planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten	26
4.2 Användningen av pedagogisk dokumentation	26
4.3 Användningen av mångsidiga arbetssätt	27
4.4 Leken stöds i verksamheten	27
4.5 Lärområden inom småbarnspedagogiken	28
Språkens rika värld	29
Mina många uttrycksformer	30

Jag och vår gemenskap	31
Jag utforskar min omgivning	32
Jag växer, rör på mig och utvecklas	33
4.6 Barnets intressen och delaktighet vid planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten	34
4.7 Småbarnspedagogisk verksamhet för olika språk- och kulturgrupper	35
Småbarnspedagogik för olika språk- och kulturgrupper i Jakobstad	36
5 Stöd för barnets utveckling och lärande	37
5.1 Principerna för stöd	37
5.2 Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken	37
5.3 Bedömningen av barnets stödbehov och genomförandet av stödåtgärderna	38
Stöd under kortare tid	38
Mera omfattande stöd	38
Kontinuerligt stöd	39
Förlängd läroplikt	40
5.4 Samarbetet med barnet och vårdnadshavarna i samband med stöd	41
5.5 Mångprofessionellt samarbete i samband med stöd	41
5.6 Övergångarna i samband med stöd	42
6 Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken	43
6.1 Riktlinjer för utvärderingen av verksamheten	43
6.2 Utvärdering som en del av den pedagogiska verksamheten	44
6.3 Utveckling av planen för småbarnspedagogik	45

Figurförteckning

Figur 1. Vår gemensamma regionala värdegrund	13
Figur 2. Olika lärstilar	15
Figur 3. Mångsidig kompetens inom småbarnspedagogiken	17
Figur 4. Lekens betydelse för lärandet	28
Figur 5. De fem lärområdena	29
Figur 6. Utvärdering som en del av den pedagogiska verksamheten	44

Bilagor

1. Barnets plan för småbarnspedagogik
2. Blanketten "Vårdnadshavarnas information till enheten för småbarnspedagogik"
3. Överföringsblankett
4. Blanketten "Gemensam pedagogisk planering"
5. Blankett för utvecklingssamtal
6. Blanketten "Personalens självvärdering"
7. Blanketten "Teamutvärdering"

1 UPPGÖRANDET AV PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

1.1 GRUNDERNA FÖR PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK OCH ANDRA FÖRPLIKTELSE R SOM STYR SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en nationell föreskrift som utfärdats av Utbildningsstyrelsen i enlighet med lagen om småbarnspedagogik.¹ Kommunen, samkommunen eller den privata serviceproducenten ska utarbeta och godkänna **en lokal plan för småbarnspedagogik** och **barnets plan för småbarnspedagogik** i enlighet med vad som föreskrivs i de nationella grunderna. Planen för småbarnspedagogik ska tas i bruk från och med 1.8.2017.

Pga. förändringar i lagstiftningen och i småbarnspedagogikens verksamhetsmiljö reviderade Utbildningsstyrelsen de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik i december 2018. Anordnarna av småbarnspedagogik ålades då att uppdatera sina lokala planer i enlighet med de nya grunderna. De uppdaterade lokala planerna för småbarnspedagogik ska tas i bruk i augusti 2019.²

Grunderna för planen för småbarnspedagogik har som uppdrag att stödja och styra på vilket sätt småbarnspedagogiken ordnas, genomförs och utvecklas. De nationella grunderna ska även bidra till att verksamheten håller hög kvalitet och genomförs på lika villkor i hela landet. Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en föreskrift som är **juridiskt bindande** för anordnarna av småbarnspedagogik. Den lokala planen för småbarnspedagogik som utarbetas i enlighet med de nationella grunderna är även i sin tur bindande och den ska utvärderas och utvecklas. Den lokala planen beaktar lokala särdrag, särskilda pedagogiska prioriteringar och barnens behov. **Den lokala planen preciserar de nationella grunderna men får inte utesluta mål eller innehåll som förutsätts i lagen, förordningen³ eller i Grunderna för planen för småbarnspedagogik.**

Planen för småbarnspedagogik är en helhet som omfattar **tre nivåer**: Den består av de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik, den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik.

Förpliktelserna som styr småbarnspedagogiken bygger på Finlands grundlag, lagen om småbarnspedagogik och statsrådets förordning om småbarnspedagogik samt Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Verksamheten regleras också av förvaltningslagen⁴ och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet⁵. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland har förbundit sig till att följa ska beaktas då småbarnspedagogiken ordnas. Sådana är bl.a. diskrimineringslagen⁶, lagen om jämställdhet⁷, Europakonventionen⁸, FN:s konvention om barnens rättigheter⁹, FN:s konvention om handikappades rättigheter¹⁰ och FN:s deklaration om urfolkens rättigheter¹¹.

Då barnet behöver stöd för sin utveckling och sitt välbefinnande och får stöd och service inom social- och hälsovården tillämpas socialvårdslagen¹², lagen om service och stöd på grund av handikapp¹³, lagen angående

¹ Lag om småbarnspedagogik (540/2018)

² Utbildningsstyrelsens föreskrift 19.12.2018 (OPH-2791-2018)

³ Statsrådets förordning om småbarnspedagogik (753/2018)

⁴ Förvaltningslag (434/2003)

⁵ Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)

⁶ Diskrimineringslag (1325/2014)

⁷ Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) och ändringen (1329/2014)

⁸ Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna 1990

⁹ FN:s konvention om barnens rättigheter 1989

¹⁰ FN:s konvention om handikappades rättigheter 2007

¹¹ FN:s deklaration om urfolkens rättigheter 2007

¹² Socialvårdslag (1301/2014)

¹³ Lag om service och stöd på grund av handikapp (380/1987)

specialomsorger om utvecklingsstörda¹⁴, hälso- och sjukvårdslagen¹⁵ samt vad som annat föreskrivs om social- och hälsovårdstjänster i lagstiftningen.

Enligt Finlands grundlag får **ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.**¹⁶ Småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt **principen om inkludering**. Alla barn ska, oberoende av t.ex. behov av stöd, handikapp eller kulturell bakgrund, ha möjlighet att delta i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten.

1.2 REGIONALT SAMARBETE KRING UPPGÖRANDET AV PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Kommunerna i Jakobstadsregionen – Jakobstad, Kronoby, Larsmo, Nykarleby och Pedersöre – har valt att samarbeta kring uppgörandet av den lokala planen för småbarnspedagogik. Syftet med samarbetet har varit att främja en likvärdig småbarnspedagogik av hög kvalitet inom hela regionen.

För utarbetandet av **en regional plan för småbarnspedagogik** tillsattes hösten 2016 en arbetsgrupp och en ledningsgrupp. I arbetsgruppen ingick representanter för personalen inom småbarnspedagogik i alla fem kommuner. Ledningsgruppen bestod av cheferna för småbarnspedagogik i de fem kommunerna. Arbetet inom de båda grupperna har samordnats av en koordinator. **De enskilda kommunerna har därefter kompletterat den regionala planen för småbarnspedagogik** med sina egna kommunspecifika aspekter och prioriteringar.

Arbetsgruppens medlemmar har bestått av: Hanna Backa (lärare inom småbarnspedagogik, Nykarleby), Anette Björkvik (lärare inom småbarnspedagogik, Larsmo), Vivan Finskas (barnskötare, Nykarleby), Ann-Sofi Grönhage (daghemsföreståndare, Pedersöre), Susanne Laurén (lärare inom småbarnspedagogik, Kronoby), Lola Lindholm-Luukkonen (barnskötare, Jakobstad), Erica Nygård (ledare för småbarnspedagogik, Kronoby), Monica Sandberg (speciallärare inom småbarnspedagogik, Larsmo), Anna-Pia Sundström (lärare inom småbarnspedagogik, Kronoby), Leila Vihtola (daghemsföreståndare, Jakobstad) och Åsa Öst (barnskötare, Pedersöre). Arbetsgruppen har samlats regelbundet under perioden september 2016 – april 2017, i medeltal två gånger per månad. Medlemmarna har även deltagit i Utbildningsstyrelsens och Åbo Akademis fortbildningar om planen för småbarnspedagogik.

Ledningsgruppens medlemmar har bestått av: Carina Ahlström (chef för småbarnspedagogik och förskola, Kronoby), Tom Enbacka (chef för småbarnspedagogik, Jakobstad), Catarina Herrmans (chef för småbarnspedagogik, Pedersöre), Malin Källman (chef för barnpedagogik, Larsmo) och Helena Nukala-Kronlund (chef för småbarnspedagogik, Nykarleby). Ledningsgruppen har sammanträtt fem gånger under perioden september 2016 – april 2017.

Som **koordinator** för arbetet med planen för småbarnspedagogik har Johanna Storbacka fungerat. Koordinatoren har varit anställd på 50 % arbetstid under Kronoby kommuns administration under perioden 15.8.2016 – 31.8.2017.

Illustrationerna i planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik har gjorts av Sandra Sundkvist, lärare inom småbarnspedagogik vid Solrosens daghem i Kronoby kommun.

UPPDATERING AV PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK ÅR 2019

Utbildningsstyrelsen har utfärdat en föreskrift 19.12.2018 (OPH-2791-2018) som ålägger anordnarna att uppdatera sina planer för småbarnspedagogik. Småbarnspedagogiken i Jakobstad, Kronoby, Larsmo, Nykarleby och Pedersöre har beslutat att uppdateringen utförs i form av ett regionalt samarbete. Uppdateringen av den regionala planen för småbarnspedagogik har gjorts av Johanna Storbacka under våren 2019. Kommunernas

¹⁴ Lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977)

¹⁵ Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010)

¹⁶ Finlands grundlag 6 § (731/1999)

chefer för småbarnspedagogik har fungerat som referensgrupp vid uppdateringsarbetet. Efter att den regionala planen uppdaterats, har varje kommun gjort egna kompletteringar och preciseringar.

1.3 DELAKTIGHET I UTARBETANDET AV PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att personalen, vårdnadshavarna och barnen ges möjlighet att vara med och utarbeta och utveckla den lokala planen för småbarnspedagogik.¹⁷ Arbetsgruppen och ledningsgruppen har genom olika åtgärder gett personalen och vårdnadshavarna inflytande och inblick i utarbetandet av planen för småbarnspedagogik.

Under hösten 2016 hölls tre **informationstillfällen** ämnade för regionens personal inom småbarnspedagogik. Under tillfällena gavs deltagarna information om innehållet i de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik samt om arbetsprocessen kring uppgörandet av den lokala planen. Ett separat informationstillfälle med mera detaljerat innehåll ordnades också för regionens förmän inom småbarnspedagogik. För att hålla personalen uppdaterad om hur arbetet med planen fortskridit, har koordinatören upprätthållit en **blogg**¹⁸ på internet. Förutom koordinatören har medlemmar ur arbetsgruppen även deltagit med texter till bloggen.

Vartefter arbetet med den lokala planen har framskridit, har personalen fått bekanta sig med textutkast och delta i **pedagogiska diskussioner** om innehållet. De pedagogiska diskussionerna har ordnats inom kommunernas gemensamma utvecklingsprojekt *Lärstigen*, som finansierades av Utbildningsstyrelsen. De centrala slutsatserna av diskussionerna har publicerats på projektets blogg¹⁹.

Ett informationsbrev om den kommande planen för småbarnspedagogik har delats ut till **alla vårdnadshavare** i januari 2017. Vårdnadshavarna har även fått möjlighet att fylla i en webbaserad **enkät** om planen. Syftet med enkäten var att få en uppfattning om vårdnadshavarnas värderingar och prioriteringar för småbarnspedagogen.

Barnens, vårdnadshavarnas och personalens delaktighet är ett område som löper som en röd tråd genom de nationella grunderna och den regionala planen för småbarnspedagogik. Ett konstruktivt samarbete inom arbetsgemenskapen, med barnen och med vårdnadshavarna betonas bl.a. i värdegrunden (kap. 2.4), verksamhetskulturen (kap. 3), planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten (kap. 4) och när stödet för barnets utveckling och lärande (kap. 5) utformas.

1.4 BARNETS PLAN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har enligt lagen rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. För att uppfylla detta ska en **plan för barnets småbarnspedagogik** utarbetas för **varje barn på ett daghem eller i familjedagvård**.²⁰ Processen med barnets plan för småbarnspedagogik omfattar olika skeden. I processen deltar de personer som ansvarar för barnets fostran, undervisning och vård tillsammans med barnet och vårdnadshavarna. Barnets egna önskemål och åsikter ska även klarläggas och beaktas i processen med barnets plan för småbarnspedagogik. Målen som beskrivs i barnens planer ska uppmärksammas då verksamheten i barngruppen planeras samt då lärmiljöerna och verksamhetskulturen utvecklas.

Vid daghemmen **ansvarar** en person med **behörighet som lärare inom småbarnspedagogik** för att barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas. Sakkunskapen hos en lärare inom småbarnspedagogik kan även användas då en plan utarbetas för ett barn i familjedagvård. Kompetensen hos en socionom inom småbarnspedagogik kan användas i synnerhet när det gäller barnens och familjernas kunskaper om servicesystemet. Sakkunniga och andra parter som stöder barnets utveckling och lärande kan vid behov även delta i utarbetandet av planen.²¹

¹⁷ Lag om småbarnspedagogik 20 §

¹⁸ Webbadress: <https://smabarnspedagogik2017.wordpress.com>

¹⁹ Webbadress: <https://larstigen.wordpress.com>

²⁰ Lag om småbarnspedagogik 23 §

²¹ Lag om småbarnspedagogik 23 § och RP 40/2018 rd, s.99

Barnets plan för småbarnspedagogik är det dokument där de mål och åtgärder som stödjer barnets utveckling, lärande och välbefinnande ska anges. Målen ska gälla den pedagogiska verksamheten. Då planen utarbetas eller uppdateras ska man använda sig av barnets eventuella tidigare plan för småbarnspedagogik och av pedagogisk dokumentation (se kapitel 4.2). Planen ska göras upp **inom två månader** efter att barnet har börjat i småbarnspedagogik, då personalen har hunnit observera och lära känna barnet. Barnets plan ska regelbundet preciseras i enlighet med barnets behov, **minst en gång per år**.²² Initiativet till att granska planen kan komma från personer som i sitt arbete kommer i kontakt med barnet eller från barnets vårdnadshavare.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska man ange barnets eventuella stöd för utveckling och lärande och hur stödet ska genomföras. Om barnet har en långvarig sjukdom som kräver läkemedelsbehandling ska en plan för läkemedelsbehandling göras upp inom hälso- och sjukvården²³. I den mån uppgifterna i planen för läkemedelsbehandling är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogik, ska de antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik²⁴. I planen preciserar man då hur läkemedelsbehandlingen genomförs inom småbarnspedagogiken.

Enligt Grunderna för planen för småbarnspedagogik ska följande anges i barnets plan för småbarnspedagogik:

- **Barnets styrkor** när det gäller utveckling och lärande samt **barnets intressen**
- **Mål** som stödjer barnets utveckling, lärande och välbefinnande, de **åtgärder** som behövs för att uppnå målen och en **utvärdering av hur målen har uppnåtts**
- Barnets eventuella **behov av stöd** (se kapitel 5)
- En eventuell **plan för hur läkemedelsbehandling genomförs**
- **Barnets, personalens och vårdnadshavarnas gemensamma överenskommelser**
- Eventuella **sakkunniga** som har varit med och utarbetat planen
- **När planen har utarbetats, granskats och när den granskas nästa gång.**

En **blankett för barnets plan för småbarnspedagogik**, som uppfyller kraven som de nationella grunderna ställer, har utarbetats av arbetsgruppen och ledningsgruppen i samband med uppgörandet av denna plan. En **personalanvisning** gällande processen med barnets plan och ifyllandet av blanketten har även utarbetats för att fungera som stöd. I personalanvisningen definieras samarbetet och ansvarsfördelningen när det gäller utarbetandet av barnets plan inom såväl daghemsverksamheten som familjedagvården. Blanketten för barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas regelbundet gällande användarvänlighet och funktionalitet samt kan därefter uppdateras vid behov.

Barnets plan för småbarnspedagogik är **sekretessbelagd**²⁵. Enligt lagen har de personer som ansvarar för barnets småbarnspedagogik och de personer som arbetar med barnets stöd för utveckling och lärande rätt att trots sekretessbestämmelserna få och lämna sådana uppgifter till varandra som är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogiken för barnet och för att bedöma stödet. Syftet med informationsöverföringen är att trygga att småbarnspedagogiken genomförs utgående från barnets bästa. Bestämmelserna om att få och lämna ut uppgifter gäller också när barnet övergår till småbarnspedagogik som ordnas i någon annans regi (annan kommun eller privat serviceproducent), förskoleundervisning eller grundläggande utbildning. Det att ett barn deltar i småbarnspedagogik är offentlig information. Det kan ändå finnas uppgifter som berör barnets deltagande i småbarnspedagogiken som är sekretessbelagda²⁶.

²² Lag om småbarnspedagogik 23 §

²³ Hälso- och sjukvårdslag 8 § (1326/2010)

²⁴ Lag om småbarnspedagogik 41 §

²⁵ Lag om småbarnspedagogik 40 §

²⁶ Lag om småbarnspedagogik 41 §, lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet 24 § (621/1999)

2 SMÅBARNSPEDAGOGIKENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL

2.1 DEN SMÅBARNSPEDAGOGISKA VERKSAMHETEN I REGIONEN

Kommunerna är skyldiga att ordna småbarnspedagogik i den omfattning och i sådan form som behovet i kommunen förutsätter. Man ska sträva efter att ordna småbarnspedagogik nära dem som använder servicen och så att öppettiderna motsvarar det lokala behovet.²⁷ Enligt lagen kan småbarnspedagogik ordnas som **daghemsverksamhet**, som **familjedagvård** eller som **öppen småbarnspedagogisk verksamhet**.²⁸ Kommunen kan **själv stå som anordnare av småbarnspedagogik** eller **köpa småbarnspedagogiska tjänster** av en offentlig eller privat serviceproducent. Anordnaren ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de författningar som gäller småbarnspedagogik och enligt de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik.²⁹

Småbarnspedagogiken ska **ges på barnets modersmål**, svenska, finska eller samiska. För ett barn som använder teckenspråk kan småbarnspedagogik ges på teckenspråk. Småbarnspedagogik kan också ges på romani³⁰ och på andra språk. Mer om språket inom småbarnspedagogiken anges i kapitel 4.7 i denna plan. Anordnaren ska i den utsträckning som motsvarar behovet ha tillgång till tjänster av en **speciallärare inom småbarnspedagogik**³¹ samt till **skiftomsorg**³² för barn som behöver detta pga. vårdnadshavarnas arbete eller studier.

SMÅBARNSPEDAGOGIKEN I JAKOBSTAD

DAGHEM

I Jakobstad finns för tillfället 10 kommunala daghem för barn i åldern 10 mån – 5 år. Daghemmen finns geografiskt i olika delar av staden. Under våren 2020 ersätter nybygget Alma två mindre enheter. De flesta daghemmen är tvåspråkiga vilket innebär att i daghemmet finns både svensk- och finskspråkiga avdelningar. Utgångsläget är att barnet deltar i småbarnspedagogiken på sitt modersmål. I de fall familjen är tvåspråkig så väljer vårdnadshavarna språk. Det finns avdelningar som betonar utepedagogik.

Småbarnspedagogik för skiftesbarn anordnas både på svenska och finska vid Nordmans daghem under hösten 2019, och flyttar till Alma daghemmet under våren 2020. Under uppgörandet av barnens plan tas i beaktande om barnen deltar i småbarnspedagogiken under avvikande tider eller oregelbundet för att trygga även dessa barns pedagogik.

I Jakobstad finns en tvåspråkig grupp där barnen får pedagogik på sitt modersmål men genom lek blir bekant med det andra inhemska språket. Det finns även språkbadsverksamhet för femåringar på både svenska och finska. Grundpersonalen på daghemmen består av lärare inom småbarnspedagogik samt barnskötare inom småbarnspedagogik. I Jakobstad finns det tre ambulerande speciallärare inom småbarnspedagogiken. Gruppernas storlek bestäms i lagen om småbarnspedagogik.

KÖPTJÄNSTER

Staden Jakobstad köper småbarnspedagogiska tjänster på svenska för 33 barn från Östanlid daghem Tallbo. I staden finns dessutom ytterligare två privata daghem som stöds via privatvårdssystemet. Anna daghem, vars verksamhet bygger på kristen grund och Jacob's Kindergarten, som producerar småbarnspedagogiska tjänster på engelska. Småbarnspedagogiska tjänster köps och säljs också mellan kommunerna i Jakobstadsregionen. Det är då oftast fråga om familjer som har flyttat mellan kommunerna under verksamhetsåret.

²⁷ Lag om småbarnspedagogik 5 § 4 mom.

²⁸ Lag om småbarnspedagogik 1 §

²⁹ Lag om småbarnspedagogik 5 § 2 mom.

³⁰ Lag om småbarnspedagogik 8 § och RP 40/2018 rd., s. 88-89 samt teckenspråkslag (359/2015)

³¹ Lag om småbarnspedagogik 25 §

³² Lag om småbarnspedagogik 13 §

FAMILJEDAGVÅRDEN

I Jakobstad finns även ett tiotal kommunala familjedagvårdare som sköter barngrupper i sitt eget hem. Familjedagvårdare finns på både finska och svenska.

2.2 SMÅBARNSPEDAGOGIKENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL INOM DE OLIKA VERKSAMHETSFORMERNA

Verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken är daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet.³³ **Målen i lagen om småbarnspedagogik och i de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik styr alla verksamhetsformer.** Den här planen för småbarnspedagogik omfattar också i sin tur alla småbarnspedagogiska verksamhetsformer som erbjuds inom regionen. Verksamhetsformerna skiljer sig dock från varandra bl.a. gällande lärmiljöer, resurser samt personalens utbildning och behörighetsvillkor. Trots skillnaderna utgör **det huvudsakliga uppdraget för småbarnspedagogiken** – att tillsammans med vårdnadshavarna främja barnets helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande samt att främja jämlikhet, likabehandling och att stärka barnets delaktighet och aktiva deltagande i samhället – **en gemensam nämnare för alla verksamhetsformer.**

Inom småbarnspedagogiken har alla barn enligt lagen rätt till **systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård.** För att uppfylla detta utarbetas årligen en **plan för småbarnspedagogik för varje enskilt barn** som deltar i småbarnspedagogik endera vid ett daghem eller i familjedagvård.³⁴ Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas också årligen tillsammans med vårdnadshavarna.

I lagen om småbarnspedagogik 3 § definieras syftet med småbarnspedagogiken i tio punkter. Alla dessa tio allmänna mål ska beaktas inom alla verksamhetsformer, men eftersom de olika formerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra, **prioriteras olika områden inom varje verksamhetsform.** Det är viktigt att vårdnadshavarna får tillräcklig information om hur verksamhetsformerna skiljer sig åt från varandra, så att de kan önska den typ av småbarnspedagogik som bäst motsvarar barnets och familjens behov.

Enligt lagen om småbarnspedagogik är syftet med småbarnspedagogiken att:

- 1) hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,
- 2) stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet,
- 3) ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,
- 4) säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar inläring och är hälsosam och trygg,
- 5) trygga ett verksamhetssätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken,
- 6) erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,
- 7) identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, ordna ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av mångprofessionellt samarbete,
- 8) utveckla barnets förmåga till samverkan och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlingssätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,
- 9) säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,
- 10) i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostransarbetet.

³³ Lag om småbarnspedagogik 1 §

³⁴ Lag om småbarnspedagogik 23 §

Daghemmen erbjuder den vanligaste formen av småbarnspedagogik. **Vikten av pedagogik** samt **lärarnas och speciallärarnas pedagogiska ansvar** betonas särskilt på daghemmen.³⁵ **Den mångprofessionella personalen** som finns på daghemmen utgör en resurs när allas kompetens, ansvarsområden, uppgifter och yrkesroller tas till vara. På så vis skapas en mångsidig pedagogisk verksamhet. På daghemmen ger de olika grupperna barnet möjlighet att utveckla sin förmåga att samverka, när man har flera kamrater att förhålla sig till och lära känna.

Alla daghem har en föreståndare som ansvarar för verksamheten³⁶. Lärarna inom småbarnspedagogik har det övergripande pedagogiska ansvaret för planering, genomförande, utvärdering och utveckling av verksamheten i barngrupperna. Lärarna, socionomerna, barnskötarna och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken ska planera och genomföra verksamheten tillsammans. Speciallärarna inom småbarnspedagogik ambulerar mellan daghemmen i sin kommun.

Familjedagvårdens särdrag är tryggheten i **en liten barngrupp** och möjligheten att ha **samma vårdare** hela tiden, vilket främjar en stark anknytning. Verksamhetsförhållandena inom familjedagvården innebär på så vis en annan dynamik än verksamheten på ett daghem. Familjedagvården ges i **hemliknande förhållanden**. Även inom familjedagvården erbjuds barnen en mångsidig pedagogisk verksamhet och speciallärare inom småbarnspedagogik finns också tillgänglig för barn i familjedagvård.

Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan tillhandahållas av kommunen själv eller av en privat serviceproducent. Verksamheten erbjuds enligt det behov som råder inom området. I lagen om småbarnspedagogik fastställs till vilka delar lagen gäller öppen småbarnspedagogisk verksamhet³⁷. Stipulerandena som berör verksamhetsformen gäller bl.a. skyldigheten att se till barnets bästa, säkerställa att miljön är trygg och ändamålsenlig samt garantera barnens och vårdnadshavarnas delaktighet och inflytande över verksamheten. Målen i lagen om småbarnspedagogik ska beaktas i större utsträckning ju mer regelbundet och oftare barnen deltar i verksamheten. I enlighet med verksamhetens karaktär kan vissa mål betonas mer än andra³⁸.

2.3 FÖRFARINGSSÄTTEN VID ÖVERGÅNGARNA

Småbarnspedagogiken är en del av det finländska utbildningssystemet och en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets lärande bilda en **konsekvent och kontinuerlig helhet**, som lägger grunden för ett livslångt lärande. För att barnets välbefinnande, utveckling och lärande ska främjas är det viktigt att även **övergångarna planeras och utvärderas**.

Övergångarna inom småbarnspedagogiken kan delas in i tre olika nivåer:

- 1) Övergången från hemmet till småbarnspedagogiken
- 2) Övergångar inom småbarnspedagogiken (t.ex. övergången från familjedagvård till daghem, övergången från en daghemsgrupp till en annan)
- 3) Övergången från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen

Vid alla övergångsskeden är det viktigt att samarbeta med vårdnadshavarna och ta hänsyn till barnets bästa. Inom verksamheten bör man även skapa sådana samarbetsstrukturer och rutiner för informationsöverföring att övergångarna sker så smidigt som möjligt. Utgångspunkten är att skapa så varaktiga förhållanden som möjligt mellan barnet och personalen.³⁹ Nedan sammanställs de mest centrala förfaringssätten vid övergångarna.

³⁵ Lag om småbarnspedagogik 2, 25 och 35 §

³⁶ Lag om småbarnspedagogik 25 §

³⁷ Lag om småbarnspedagogik 1 § 4 mom.

³⁸ Lag om småbarnspedagogik 3 § 2 mom. och RP 40/2018 rd, s. 85

³⁹ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 5 punkten

ÖVERGÅNGEN FRÅN HEMMET TILL SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Att börja i småbarnspedagogik innebär en stor förändring i såväl barnets som vårdnadshavarnas liv. Det är viktigt att vårdnadshavarna får tillräcklig **information om vilka verksamhetsformer** kommunen erbjuder. Familjen ska ges **rådgivning och handledning** när de ansöker om småbarnspedagogiska tjänster.

När barnet har beviljats en plats vid en verksamhetsenhet är det viktigt att personalen ser till att **barnet känner sig välkommet** och blir väl omhändertaget redan från start. Det åligger också personalen att etablera ett **ömsesidigt och förtroendefullt samarbete med vårdnadshavarna** från allra första början. Genom att **prioritera inskolningen** och satsa på att skapa förutsättningar för att **barnet ska känna sig tryggt** på enheten, skapas ett bra utgångsläge för fortsättningen. I samband med att barnet börjar i småbarnspedagogik lämnar vårdnadshavarna in blanketten "Vårdnadshavarnas information till enheten för småbarnspedagogik" (se bilaga 2) och det är också viktigt att vårdnadshavarna får tydliga **instruktioner om de rutiner och förhållningssätt** som tillämpas på enheten.

För att skapa en trygg tillvaro för barnet som börjar i småbarnspedagogik är det viktigt att personalen iakttar ett **lyhört förhållningssätt gentemot familjens behov**. Inskolningsperioden kan variera i längd och intensitet beroende på barnets behov och i början är det viktigt att ge barnet mycket positiv uppmärksamhet, uppmuntrande respons och att hålla en tät kontakt med vårdnadshavarna. För att främja en trygg start använder man sig i regionen bl.a. av **egenvårdarsystemet** eller en **anknytningspedagog** under den första tiden i småbarnspedagogik.

ÖVERGÅNGAR INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Om barnet flyttar över från en verksamhetsenhet eller en daghemsgrupp till en annan, bör **personalen vid den överlämnande och den mottagande enheten/gruppen samarbeta** med hänsyn till barnets bästa. **Samarbetet med vårdnadshavarna intensifieras** under övergångsskedet och **det enskilda barnets behov** avgör omfattningen på inskolningen som ordnas vid den mottagande verksamhetsenheten/gruppen.

För att främja kontinuiteten och den helhetsmässiga planeringen är det viktigt att relevant och nödvändig information i den senast utarbetade versionen av **barnets plan för småbarnspedagogik** samt **andra dokument** som beskriver barnets utveckling och lärande **förs vidare** från den överlämnande till den mottagande enheten. Vid informationsöverföringen ska gällande bestämmelser om sekretess följas.⁴⁰

ÖVERGÅNGEN TILL FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN

Inför övergången från småbarnspedagogiken till förskolan ordnas **besökstillfällen vid den mottagande förskolan**. Barnen får då tillfälle att tillsammans med sina vårdnadshavare bekanta sig med sin blivande förskola. Vid verksamhetsenheterna där barnen fördelar sig över ett fåtal mottagande förskolor ordnar man i mån av möjlighet även **förskolebesök inom ramen för den småbarnspedagogiska verksamheten**.

Nödvändig information i den senast utarbetade versionen av **barnets plan för småbarnspedagogik** samt **andra dokument** som beskriver barnets utveckling och lärande **förs vidare** till förskolan i syfte att främja kontinuiteten i barnets individuella lärtig. Vid informationsöverföringen ska gällande bestämmelser om vårdnadshavarnas samtycke och sekretess följas.

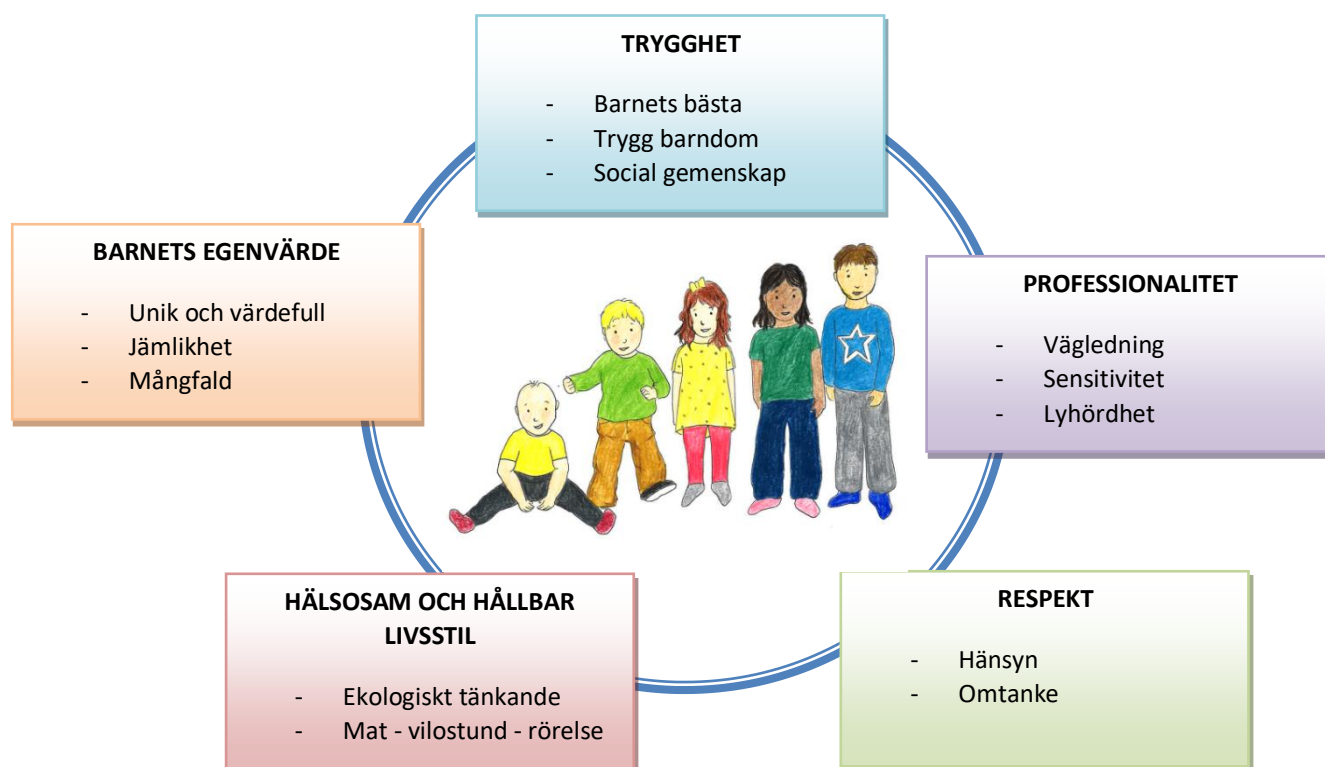
För att underlätta planeringen av förskoleundervisningen ordnas även **överföringsmöten** med personal från den överlämnande småbarnspedagogiska enheten och den mottagande förskolan. Skriftlig information från småbarnspedagogiken till förskolan förs då vidare med hjälp av en **överföringsblankett** (se bilaga 3).

⁴⁰ Lag om småbarnspedagogik 40-42 §

2.4 VÅR GEMENSAMMA VÄRDEGRUND FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIKEN I REGIONEN

Alla som arbetar inom småbarnspedagogiken ska bära med sig värdegrunden i vardagen. Värdegrunden innehåller **de viktigaste ledorden** som ska genomsyra verksamheten och den påminner oss om att **barnen står i centrum** och att det är dem vi arbetar för. För att göra det enkelt för alla att ta till sig och komma ihåg värdegrunden har vi valt att åskådliggöra den i form av en bild, som sammanfattar det vi står för inom småbarnspedagogiken i regionen.

FIGUR 1. VÅR GEMENSAMMA REGIONALA VÄRDEGRUND

TRYGGHET

Alla barn inom småbarnspedagogiken har rätt att känna trygghet. Trygghet är också en grundförutsättning för lärande – dvs. för att barnet ska våga kommunicera, utforska och vara nyfiskt. För att främja barnets trygghet inom småbarnspedagogiken fästs särskild uppmärksamhet vid **inskolningen** och skapandet av en **god relation till barnet och dess vårdnadshavare** redan från början. För personalen gäller det att kunna ta hänsyn till det enskilda barnets och familjens behov.

Konkreta metoder för att främja trygghet i småbarnspedagogiken är ett utökat **smågruppsarbete** samt att låta sig **inspireras av egenvårdarsystemet**. **Ur barnets synvinkel** är det även fördelaktigt om **personalen på daghemmen roterar mellan grupperna**, så att en person som är bekant för barnet följer med det när det byter grupp.

PROFESSIONALITET

Personalen finns till för barnen som deltar i småbarnspedagogiken, och ska agera med **barnens bästa** för ögonen. Alla barn har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnen och vårdnadshavarna ska få ett **professionellt bemötande** – personalen bör därför vara medveten om sitt eget agerande och vilka signaler de därigenom förmedlar vidare.

Verksamheten inom småbarnspedagogiken bör basera sig på en **målinriktad planering som utgår från barnens intressen och behov**. För att lyckas med detta krävs ett **lyhört förhållningssätt** samt förmåga att uppmärksamma och ta tillvara barnens intresseyttringar.

Hela personalens kunskap och resurser bör utnyttjas när det gäller att skapa medvetna åtgärder för att främja barnens utveckling och lärande. Det är viktigt att skapa en atmosfär i arbetsgemenskapen som är inkluderande och låter alla i personalen känna att de är viktiga! Detta förverkligas genom **teamplanering och –utvärdering** samt andra arbetssätt som involverar hela gemenskapen.

BARNETS EGENVÄRDE

Varje barn är **unikt** och **värdefullt precis som det är**, oberoende av kön, ursprung och kulturell bakgrund. Synen på barnets egenvärde ska förmedlas vidare till barnen som deltar i småbarnspedagogiken och förhållningssättet ska synas i vardagen, genom att barnen tillåts uttrycka sig på sina egna sätt, att alla behandlas jämnt och att varken mobbning eller våld accepteras.

Barnets **familjeidentitet** och familjerelationer ska stödas, så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull. Barnet har rätt till sitt eget modersmål, sin egen kultur och sin egen religion eller livsåskådning. **Landets kulturarv och nationalspråk samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald** ska tillvaratas och värdesättas inom småbarnspedagogiken.

RESPEKT

Varje barn bör få känna att personalen **bryr sig** och visar det **omtanke**. Barnet ska få känna sig uppskattat och förstått samt inkluderat i den sociala gemenskapen. Ömsesidig och respektfull kommunikation samt positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg.

Ett respektfullt förhållningssätt innebär också att barnet får lära sig att **visa hänsyn** mot andra, acceptera andras olikheter och att behandla andra vänligt och rättvist. För att kunna vidareförmedla ett respektfullt tänkande till barnet, krävs att **personalen visar varandra respekt** och att **vårdnadshavare och personal respekterar varandra**. Barnet ska också få lära sig att **visa respekt för sin omgivning** och de **saker** som finns där.

HÄLSOSAM OCH HÅLLBAR LIVSSTIL

Småbarnspedagogikens uppgift är att vägleda barnet att tillägna sig **hälsosamma levnadsvanor**. Där ingår att lära sig att handla etiskt hållbart och förstå hur våra handlingar påverkar andra människor och miljön. Gemensam användning av redskap och lokaler, sparsamhet samt reparation och återvinning ska främjas inom småbarnspedagogiken. Barnet ska ges grunden till ett **ekologiskt tänkande**.

Barnen ska ha möjlighet till **vila, mångsidig kost samt lek och fysisk aktivitet** inomhus och utomhus. En tydlig och planerad dagsstruktur, som utgår från barnens behov, främjar välbefinnandet.

2.5 SYNEN PÅ LÄRANDE

Synen på lärande utgår från att barnet växer, utvecklas och lär sig genom att **själv få vara aktivt** samt genom att **kommunicera** med andra människor och den närmaste omgivningen. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nya saker, repetera och upprepa. Lärandet är en **helhetsbetonad process som sker överallt** och den inbegriper bl.a. fysiska upplevelser, känslor, sinnesförmågor och tankar. Barnet lär sig genom att iaktta och observera samt genom att ta efter andras beteende. Barnet lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter och genom att ägna sig åt skapande verksamhet.

Utgångspunkten för lärandet i småbarnspedagogiken är **barnets tidigare erfarenheter, intressen och kunskaper**. Personalen bör således **kartlägga barnets förförståelse** kring det som man ska lära sig. **Barnet lär sig också bäst**

när det mår bra och känner sig tryggt, vilket ytterligare understryker vikten av satsa på att småbarnspedagogiken som helhet ska genomsyras av trygghet.

Barnet ska få handledning och stöd i sitt lärande. En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnet inspirerar det att lära sig mer. Barn har dock olika lärstilar (se figur 2) och det är pedagogens uppgift att observera och upptäcka på vilka olika sätt barnen lär sig. En del barn behöver extra uppmuntran inför olika uppgifter medan andra barn behöver lugn och ro. Genomförandet av den pedagogiska verksamheten behöver således inte se likadan ut för hela barngruppens del. Det är dock viktigt att varje barn får uppleva glädje över att lyckas i sitt lärande.

Leken är mycket betydelsefull för lärandet hos barn i småbarnsåldern. Leken ger barnet glädje och välbehag, den hjälper barnet att bilda sig en uppfattning om sig självt och andra människor, den stimulerar fantasin och kreativiteten och den ger barnet möjlighet att tryggt försöka och göra misstag. Inom småbarnspedagogiken ska man således uppmärksamma lekens egenvärde och lekens pedagogiska betydelse för barnet.

FIGUR 2. OLIKA LÄRSTILAR

2.6 PEDAGOGISKT INRIKTAD HELHET FÖR FOSTRAN, UNDERVISNING OCH VÅRD

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där **fostran, undervisning och vård** bildar en **helhet**. I praktiken hänger alltså fostran, undervisning och vård ihop i den dagliga verksamheten. De tre begreppen **betonas dock på olika sätt** i verksamheten för barn i olika åldrar och i de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

Fostran är sådan verksamhet genom vilken **kulturella värderingar, seder och normer** förmedlas vidare till barnet. Målsättningen är att kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner förs vidare till nästa generation. I uppdraget att fostra ingår också att handleda barnet till att forma sin **individuella identitet** och sina egna åsikter, att förstå hur **egna handlingar påverkar andra** och att lära sig visa **respekt** och **tolerans** gentemot andra. Vårdnadshavarna innehar huvudansvaret för barnets fostran men det är småbarnspedagogikens uppdrag att stödja vårdnadshavarna i fostringsarbetet. På så vis är förmedlandet av **sociala koder** och **gott uppförande** samt **gränssättning** en del av den fostrande verksamheten inom småbarnspedagogiken.

Undervisning är sådan verksamhet genom vilken **barnet inspireras och motiveras att lära sig nytt** samt handleds att använda **olika sätt att lära**. Undervisningen utgår från synen på lärande (kap. 2.5), barnets individuella intressen och behov, de mångsidiga kompetenserna (kap. 2.7) samt lärområdena (kap. 4.5) som beskrivs i denna plan. Genom en **mångsidig verksamhet** stimuleras barnens olika lärostilar och man väcker deras nyfikenhet och vilja att lära sig nya saker. Undervisningen inom småbarnspedagogiken ska vara **lustfylld** – vilket innebär att personalen medvetet förstärker de positiva aspekterna, fokuserar på barnets styrkor och det som barnet idag klarar av samt uppmuntrar barnet att våga utforska och prova på nya saker.

Vård innebär att tillgodose **fysiska grundbehov** och **emotionell omsorg** om barnet. Ömsesidiga och respektfulla relationer, positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. **Den emotionella omsorgen är minst lika viktig som den fysiska grundvården** – och barnet känner att det blir omsorgsfullt bemött. I omsorgsbegreppet ingår de signaler personalen sänder ut till barnet – genom vårt **förhållningssätt, tonfall och kroppsspråk** känner barnet att vi bryr oss om det, att vi ser det och att vi lyssnar på det. De dagligen återkommande **grundvårdssituationerna** (måltider, på- och avklädning, vila, toalettbestyr) utgör en viktig del av barnets dag och deras **pedagogiska betydelse** bör uppmärksammas. Grundvården utgör således samtidigt fostran och undervisning där barnet lär sig att ta hand om sig själv, kommunicera, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.

2.7 MÅNGSIDIG KOMPETENS

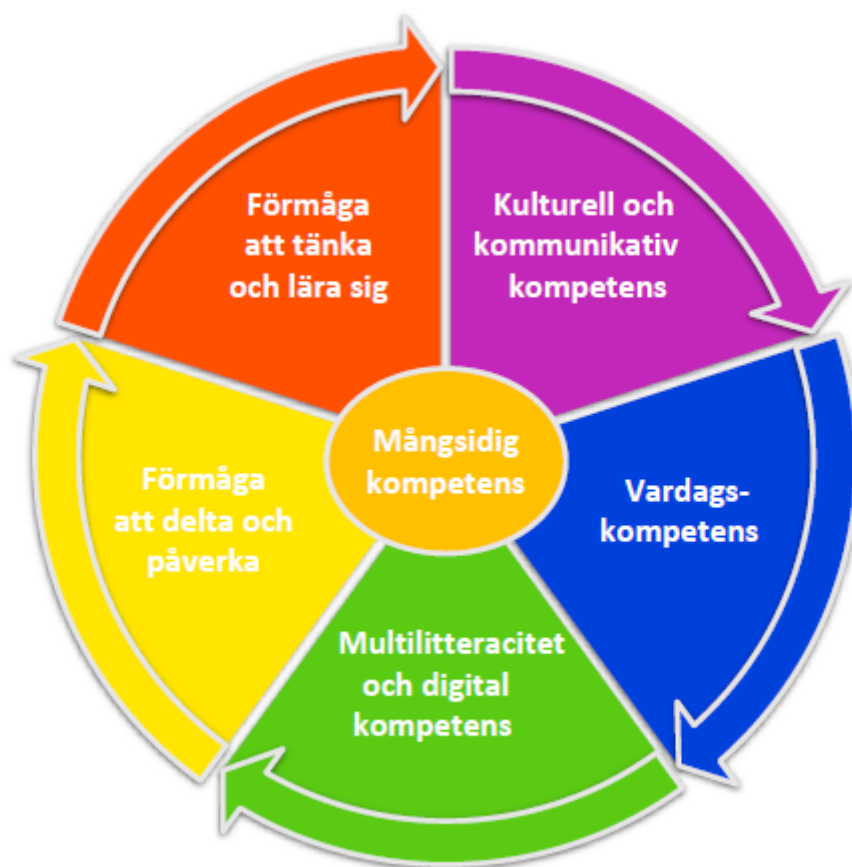
Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnets **mångsidiga kompetens**. Med mångsidig kompetens avses **en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja**. Kompetens innebär också **förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver**. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnet växer som individ och som medlem i sin grupp. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. **Målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom planen för småbarnspedagogik till läroplanerna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.**

En kvalitativ pedagogisk verksamhet stärker barnets mångsidiga kompetens. Utvecklingen av mångsidig kompetens påverkas av verksamhetskulturen, av lärmiljöerna och av hur barnets välbefinnande och lärande stöds. **Målen för mångsidig kompetens ska beaktas vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt inom fostran, undervisning och vård.** Lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5 ska främja barnens mångsidiga kompetens.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik beskrivs **fem delområden inom mångsidig kompetens**:

- förmåga att tänka och lära sig
- kulturell och kommunikativ kompetens
- vardagskompetens
- multilitteracitet och digital kompetens
- förmåga att delta och påverka

FIGUR 3. MÅNGSIDIG KOMPETENS INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Nedan följer en beskrivning av vad de olika delområdena inom mångsidig kompetens innebär. **För varje delområde anges även de huvudsakliga målen** som man arbetar med inom småbarnspedagogiken och det beskrivs även hur man **innehållsmässigt kan utforma verksamheten** för att stödja utvecklingen av de olika delområdena av mångsidig kompetens.

Personalens uppgift är att i första hand planera verksamheten utgående från barnets intressen och behov. **De olika delområdena av mångsidig kompetens vävs in i verksamheten utgående från barnets erfarenhetsvärld, förutsättningar och behov.** Personalen bör således arbeta med mångsidig kompetens på ett sätt som är logiskt och relevant för det enskilda barnets utveckling och lärande. **Målet är att barnets mångsidiga kompetens stärks successivt under tiden i småbarnspedagogik.**

FÖRMÅGA ATT TÄNKA OCH LÄRA SIG

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen och skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett **kreativt och kritiskt tänkande**, eftersom det är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnets förmåga att tänka och lära sig. **Målet är att väcka barnets nyfikenhet och vilja att lära sig nya saker.**

Barnets förmåga att tänka och lära sig utvecklas med hjälp av **mångsidiga och meningsfulla upplevelser**. Det ska finnas utrymme för att förundras och göra upptäckter samt känna glädje i lärandet. I **leken** har barnet möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, pröva sina idéer och utforska världen. Barnets förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt dess ålder och utveckling. Barnet ska uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnen och de vuxna glädjer sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnet uppmuntras att vara ihärdigt och att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta lösningar i olika situationer. Barnet ska handledas att vara uppmärksam och också under längre tider. En tillräcklig **fysisk aktivitet** dagligen stödjer barnets förmåga att tänka och lära sig. Den pedagogiska

dokumentationen av verksamheten (kapitel 4.2) och **gemensamma reflektioner** hjälper barnet att iaktta sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnets tilltro till sina egna förmågor.

KULTURELL OCH KOMMUNIKATIV KOMPETENS

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningsmässig mångfald, vilket ger de sociala färdigheterna, kommunikationsfärdigheterna och den kulturella kompetensen ökad betydelse. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av **förmåga att lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder**. Att kunna **kommunicera, uttrycka sig och förstå andra** har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningsmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnets kulturella och kommunikativa kompetens. **Målet är att lära barnet om sin egen kultur och om andra kulturer, fostra till fördomsfrihet samt lära barnet uttrycka sig och visa respekt mot andra.**

Barnet ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer. Personalens sätt att bemöta olika människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnet. Personalen ska **handleda barnet att vara vänligt och att uppföra sig väl** mot andra. En verksamhet som baserar sig på samarbete skapar möjligheter att **öva sig i att kommunicera och uttrycka sig i olika situationer och med olika människor**. Barnet ska tillsammans med personalen öva sig i att sätta sig in i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt. På så sätt stärks barnets sociala färdigheter. Barnet ska få stöd i att forma sin kulturella identitet. **De upplevelser av och kunskaper om kulturarvet** som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen. Till exempel **lekar, måltider och fester** ger goda möjligheter att dela erfarenheter om olika traditioner och vanor. Barnet ska stödas i att utveckla en positiv inställning till mångfald.

VARDAGSKOMPETENS

Alla behöver kunna **ta hand om sig själva samt värna om sin hälsa och trygghet**. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnets välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda det att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stöda barnet att förhålla sig positivt till framtiden. **Målet är att barnet blir mera självständigt och lär sig hur man tar hand om sig själv på ett hälsosamt och tryggt sätt.**

Barnet ska stödjas att gradvist bli mera självständigt. Barnen ska få hjälp och de ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnet ska få **träna olika färdigheter**, till exempel att klä på sig, äta, sköta sin personliga hygien och ta ansvar för sina egna saker. Barnet ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna så som i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnen **diskutera frågor som främjar deras välbefinnande**, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnet ska få hjälp i att **uttrycka och reglera sina känslor**. Barnets emotionella färdigheter stärks när barnet får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor. Barnet ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet.

MULTILITTERACITET OCH DIGITAL KOMPETENS

Multilitteracitet och digital kompetens behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. **Med multilitteracitet avses förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden**. Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel **bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet**. Multilitteracitet och digital kompetens främjar en jämlik fostran och utbildning. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja dessa färdigheter. **Målet är att väcka barnets intresse för budskapet hos olika symboler, bilder, bokstäver och ord. Barnet ska också få bekanta sig med digitala verktyg och hur de kan användas för att lära sig nya saker.**

Multilitteracitet är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. Multilitteracitet är nära kopplat till förmågan att tänka och lära sig. Personalen ska tillsammans med barnet **namnge olika företeelser och föremål och lära sig olika begrepp**. Barnet ska uppmuntras att **undersöka, använda och producera meddelanden** i olika miljöer, även digitala. För att utveckla multilitteracitet behöver barnet en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn.

Personalen ska tillsammans med barnet **undersöka och observera informations- och kommunikationsteknikens roll i vardagslivet och stifta bekantskap med olika digitala verktyg**, applikationer och spel. Digital dokumentation ska användas i samband med att barnet leker, undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst. Då barnet ges möjligheter att självständigt och tillsammans med andra göra olika försök och att producera innehåll med hjälp av digitala verktyg främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och läsfärdighet. Personalen ska handleda barnet i att använda digitala verktyg på ett mångsidigt och tryggt sätt.

FÖRMÅGA ATT DELTA OCH PÅVERKA

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har **förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka**. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnets växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnet att ta egna initiativ. **Målet är att stödja barnets delaktighet och initiativförmåga samt att lära barnet betydelsen av gemensamma regler och förhållningssätt.**

Att bemöta barn med respekt, ta hänsyn till deras tankar och bemöta deras initiativ stärker deras förmåga att delta och påverka. Barnen ska **planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans** med personalen. Barnen lär sig då samtidigt att kommunicera och att förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Personalen ska se till att varje barn har möjlighet att delta och påverka. Genom att delta och påverka utvecklas barnens uppfattning om sig själva, deras självförtroende ökar och deras sociala färdigheter utvecklas.

3 VERKSAMHETSKULTUREN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

3.1 RIKTLINJER FÖR ATT UTVECKLA VERKSAMHETSKULTUREN

I Grunderna för planen för småbarnspedagogik beskriver man vilka faktorer som verksamhetskulturen består av. Det handlar om **både medvetna och omedvetna handlingsmönster som utvecklas genom det sociala samspelet**. Man slår även fast att verksamhetskulturen ska utvecklas enligt följande riktlinjer:

- En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen
- En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation
- En gemenskap som främjar delaktighet, likabehandling och jämställdhet
- En gemenskap som främjar kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- En gemenskap som främjar välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

Nedan beskrivs hur vi konkret tänker oss att den småbarnspedagogiska verksamhetskulturen i regionen ska utvecklas i enlighet med riktlinjerna.

EN LÄRANDE GEMENSKAP ÄR KÄRNAN I VERKSAMHETSKULTUREN

För att utveckla verksamhetskulturen i denna riktning är det av yttersta vikt att personalen på enheterna för småbarnspedagogik får **möjlighet att samlas och tillsammans reflektera över verksamheten**. I en lärande gemenskap får alla komma till tals och alla åsikter värdesätts. **Föreståndare och teamansvariga innehar en nyckelposition** när det gäller att engagera hela personalen i utvecklingsarbetet. Tillsammans identifierar man i gemenskapen vilka särskilda styrkor var och en i personalen besitter och funderar sedan på hur man använder dessa resurser på ett ändamålsenligt sätt.

För att upprätthålla en sund och positiv arbetsgemenskap är det viktigt att **eventuella konflikter och dispyter mellan personalen löses i ett tidigt skede** innan de hunnit fördjupas. I en lärande gemenskap respekteras alla sådana som de är. När misstag sker är det inte skäl att fråga sig *vem* som gjort misstaget, utan istället fundera på *varför* det skedde – då kan *alla* lära sig något för framtiden.

För att motverka att motvilja får fotfäste i gemenskapen är det även viktigt att **var och en modigt vågar lyfta upp sådant man är missnöjd med till gemensam diskussion**. En arbetsgemenskap där alla uppskattas sänder positiva signaler vidare till barnen och deras vårdnadshavare. För att kunna sprida den lärande gemenskapen vidare till barn, vårdnadshavare och samarbetsparter är det dock viktigt att **först säkerställa att atmosfären inom personalen är inkluderande, uppmuntrande och konstruktiv**.

EN GEMENSKAP SOM UPPMUNTRAR TILL LEK OCH KOMMUNIKATION

Leken är ytterst betydelsefull för barns utveckling och lärande och ska därför **prioriteras**. På enheterna för småbarnspedagogik bör man se till att skapa miljöer som inbjuder till lek; där ingår att se till att lekredskapen finns tillgängliga och att det finns plats för leken (t.ex. genom att dela in barnen i mindre grupper inom- och utomhus).

Barnen behöver få lekro, vilket innebär att **personalen inte i onödan avbryter leken**. Barnen lär när de leker och när personalen är närvarande i leken. **Den vuxnas närvaro i leken** är synnerligen viktig – personalen bör observera leken, vara medveten om lekens innehåll samt även delta i leken. Personalen ska låta **barnen vara med och utforma lärmiljöerna och skapa sina egna lekplatser**. Lekplatser kan finnas inomhus och utomhus, i tamburen, i förrådet, i skogen osv. Genom leken får barnen röra på sig fysiskt, deras kreativitet och fantasi stimuleras och de lär sig det sociala samspelet.

En konstruktiv kommunikationskultur skapas bäst genom att fokusera på **inskolningen** och etablerandet av en **god kontakt till barnet och dess vårdnadshavare redan från början**. När barnet börjar i småbarnspedagogik är det viktigt att familjen får ett positivt bemötande, tydliga instruktioner och att personalen anstränger sig för att skapa ett ömsesidigt förtroende med vårdnadshavarna. Om kontakten med vårdnadshavarna fungerar väl från början, skapas förutsättningar för att bättre kunna samarbeta kring eventuella svårigheter framöver.

Alla barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt till **positiv och uppmuntrande respons**. Det är viktigt att personalen **uppmärksammar barnens framsteg** och hjälper dem att finna sina särskilda styrkor och färdigheter.

För upprätthållandet av en god relation till såväl barn som deras vårdnadshavare, fästs även särskild vikt vid ett **personligt bemötande när barnet förs och hämtas** från verksamhetsenheten.

EN GEMENSKAP SOM FRÄMJAR DELAKTIGHET, LIKABEHANDLING OCH JÄMSTÄLLDHET

Den småbarnspedagogiska verksamheten ska **utgå från barnens intressen och behov**, vilket ställer nya krav på arbetssätten och den pedagogiska planeringen. Pedagogen bör kartlägga barnens förståelse kring olika teman och ta vara på deras idéer och intressen. Även i genomförandet bör barnen göras delaktiga i valet av innehåll och arbetssätt. Barnen och personalen reflekterar tillsammans över sina nya kunskaper och erfarenheter efter att aktiviteterna genomförts. Att barnens delaktighet prioriteras, innebär dock inte att pedagogerna låter bli att komplettera aktiviteterna med den vuxnes erfarenheter. Den vuxna kan utöka barnens erfarenhetsvärld genom att erbjuda olika möjligheter.

Att **varje barn är unikt och värdefullt precis som det är** bör synliggöras i vardagen i enlighet med regionens värdegrund för småbarnspedagogen. Alla människor är olika men alla är lika värda. Främjandet av en **jämställd småbarnspedagogik** förutsätter genusmedvetenhet och insikt om att alla barn ska få utveckla sina egna intressen och personligheter, oberoende av könstillhörighet.

EN GEMENSKAP SOM FRÄMJAR KULTURELL MÅNGFALD OCH SPRÅKMEDVETENHET

Den **aktuella barngruppens sammansättning** utgör grunden för planeringen av olika aktiviteter som uppmärksammar olika kulturer. **Alla barn i gruppen ska uppmärksammas likvärdigt** och de ska känna att deras språkliga, kulturella och åskådningsmässiga tillhörighet värdesätts. Man kan t.ex. uppmärksamma olika kulturer genom att fira olika högtider, bekanta sig med nya maträtter samt diskutera olika sedvänjor och företeelser. Målsättningen med all verksamhet ska vara att lära barnen uppskatta sina egna traditioner samtidigt som de tillägnar sig ett tolerant förhållningssätt gentemot andra kulturer och religioner.

Ett särdrag för vår region är att **många barn växer upp i flerspråkiga familjer**. Oftast handlar det om att båda nationalspråken talas i hemmet, men även andra hemspråk än finska och svenska blir vanligare. Småbarnspedagogikens uppgift blir att **värna om flerspråkigheten** och se den som en resurs.

I en språkmedveten småbarnspedagogik ingår också att personalen **fäster uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk**. För att stödja barnens språkutveckling bör personalen tänka på att tala i hela meningar, förklara metaforer ifall sådana används, samt undvika bruket av ironi och sarkasmer. Bland den svenskspråkiga befolkningen i regionen innehar **dialekten** ofta en framträdande roll och den egna dialekten utgör ofta det primära känslospråket. Inom småbarnspedagogiken bör personalen dock som regel använda **standardsvenska**.

EN GEMENSKAP SOM FRÄMJAR VÄLBEFINNANDE, TRYGGHET OCH EN HÅLLBAR LIVSSTIL

Förändringar i arbetslivet har medfört att vårdnadshavarnas arbetstider blivit mer oregelbundna, vilket återspeglas i att barnens vårdtider blir alltmer varierande. Denna utveckling ställer i sin tur nya krav på småbarnspedagogiken, eftersom **varje barn - oberoende av vårdtider - har rätt till en balanserad dagstruktur som innefattar såväl pedagogiska aktiviteter som vila och återhämtning**. Personalen bör således **anpassa verksamheten**, t.ex. genom indelning i smågrupper. För att främja en flexibel dagsstruktur är det också skäl att fördjupa samarbetet med bl.a. kosthålls- och städpersonalen. Tillsammans bör man se över sina rutiner och arbetssätt, så att **systemet anpassar sig till barngruppen istället för tvärtom**.

Trygghet inom småbarnspedagogiken poängteras även i den regionala värdegrunden, och den främsta metoden för att ingjuta en känsla av trygghet i varje barn är att **satsa på inskolningen** och etablerandet av en förtroendefull relation mellan barn och personal redan från början. För att säkerställa tryggheten och välbefinnandet bör personalen **uppmärksamma varje enskilt barn** för att kunna ge det vad det just då behöver i form av t.ex. tröst, omsorg eller sällskap. Inom småbarnspedagogiken ska barn skyddas från **våld, mobbning och andra former av**

trakasserier⁴¹, vilket innebär att personalen omgående bör ta itu med och lösa dylika problem. Vid behov ska man samarbeta med barnens vårdnadshavare.

Det är viktigt att man inom småbarnspedagogiken belyser frågor som berör **ekologiskt tänkande och hållbarhet**, eftersom konsumtionstakten och slit-och-slängmentaliteten ökat i samhället överlag. Exempel på konkreta metoder för att stöda utvecklingen av barnens medvetenhet kring en hållbar livsstil är att inkludera dem i **sopsortering**, låta dem **återanvända** olika material samt att med jämna mellanrum byta **leksaker mellan grupper och enheter** istället för att köpa nya.

3.2 LÄRMILJÖER INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Inom småbarnspedagogiken ska lärmiljöerna som barnen vistas i vara utvecklande, hälsosamma, trygga och tillgängliga⁴². Med lärmiljöer avses **lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör** som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. I begreppet lärmiljö ingår således både **fysiska, psykiska och sociala dimensioner**. Lärmiljöerna ska enligt de nationella riktlinjerna vara ergonomiska, ekologiska, trivsamma och tillgängliga. Det innebär bl.a. att utrymmena ska vara prydliga och rena samt att belysningen, akustiken och inomhusluftens kvalitet ska beaktas.

UTVECKLANDET AV LÄRMILJÖERNA

Lärmiljöerna ska utvecklas så att de möjliggör **mångsidiga aktiviteter** – de ska locka till fysisk aktivitet, ge barnen möjlighet att uppleva och uttrycka konst samt låta barnen uppleva världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda fartfyllda lekar och meningsfull sysselsättning men också ge möjlighet till vila och lugn och ro.

Barnen ska göras delaktiga i planeringen och utformningen av lärmiljöerna. Det innebär att **lärmiljöerna bör kunna omformas enligt behov** och utifrån **barngruppens intressen**. I lärmiljöerna ska man arbeta flexibelt i grupper av olika storlek och barnen ska ges utrymme att leka, vara kreativa och skapa fantasivärldar. Målet är att **barnens egna idéer, lekar och alster ska synas i lärmiljöerna**. Barnens lek och kreativitet ska inte avbrytas eller bromsas i onödan.

Barnen ska också göras delaktiga i utformningen av **gemensamma regler och tillvägagångssätt**. En **trygg lärmiljö** präglas av gemensamt ansvar, inbördes respekt och tillåtelse att visa olika känslor. Lärmiljöerna ska främja likabehandling, jämställdhet och kulturell mångfald. Det innebär att alla ska tillåtas vara sådana som de är, utan att i förväg tillskrivas olika egenskaper på basis av etnicitet, kön eller åskådning. I en trygg lärmiljö upptäcker och ingriper personalen i all typ av mobbning och trakasserier i enlighet med uppgjorda planer (se kapitel 3.5).

Den omgivande naturen - gården, lekparken och den övriga miljön - ska utnyttjas i verksamheten. Dessa miljöer erbjuder upplevelser, material och mångsidiga möjligheter att leka och undersöka. Vårdnadshavarna i regionen har infört utarbetandet av planen för småbarnspedagogik uttryckt en ståndpunkt om att **fysisk aktivitet, utflykter i närmiljön och naturupplevelser** särskilt bör prioriteras inom småbarnspedagogiken. Besök på exempelvis bibliotek, museer, kulturarvsplatser, teatrar och vårdnadshavarnas arbetsplatser bidrar också till att berika barnens lärmiljöer.

Inom småbarnspedagogiken ska barnen få använda **mångsidiga och säkra lekredskap** i tillräcklig omfattning. Personalen ska se till att lekredskapen finns **tillgängliga** och att de vid behov kan anpassas till barnens individuella behov av stöd. Även **digitala verktyg** ska användas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt i verksamheten.

⁴¹ Lag om småbarnspedagogik 10 §

⁴² Lag om småbarnspedagogik 10 §

3.3 SAMARBETET MED VÅRDNADSHAVARNA

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken. **Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen förbinder sig att tillsammans främja att barnet växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt.** För att lyckas väl i samarbetet bör det bygga på **förtroende, ömsesidig respekt och jämlik kommunikation**. För att skapa ett ömsesidigt samarbete bör **personalen vara aktiv och ta initiativ** till att bygga upp en förtroendefull relation med varje vårdnadshavare.

Det första intrycket som personalen ger till vårdnadshavarna när barnet börjar i småbarnspedagogik är viktigt för att etablera ett gott samarbete framöver. Genom att visa vårdnadshavarna vänlighet, respekt och professionalitet redan från första början kan man ingjuta ett starkt förtroende hos vårdnadshavarna. Under **inskolningen** är samarbetet med vårdnadshavarna särskilt betydelsefullt. För att skapa en trygg tillvaro för barnet inom småbarnspedagogiken är det viktigt att ge både barnet och vårdnadshavarna **positiv uppmuntran** under den första tiden.

I webbenkäten som vårdnadshavarna getts möjlighet att fylla i framgår det att vårdnadshavarna överlag är mycket nöjda med hur samarbetet med personalen inom småbarnspedagogiken fungerar. 94,8 % av de svarande håller helt eller delvis med om att samarbetet idag fungerar bra, vilket antyder att vi är inne på rätt spår och kan vidareutveckla samarbetet från ett gott utgångsläge. Även om de allra flesta är nöjda med samarbetet framför vårdnadshavarna också förbättringsförslag. Framförallt önskar man sig mera **information** och flera **föräldramöten**. **Kvaliteten i den dagliga kontakten mellan vårdnadshavare och personal** när barnet förs och hämtas upplevs också som mycket viktig. Flera vårdnadshavare uttrycker önskemål om att det fanns mera tid att diskutera med personalen i samband med de dagliga mötena. För att upprätthålla ett gott samarbete med vårdnadshavarna bör personalen således vara **lyhörd inför familjernas behov** och ibland ge lite extra tid åt de vårdnadshavare som behöver reflektera kring hur det går för barnet i småbarnspedagogiken. På så vis uppfylls också småbarnspedagogikens uppgift att ge vårdnadshavarna **stöd i föräldraskapet**.

Den gemensamma diskussionen med vårdnadshavarna är särskilt viktig när **barnets plan för småbarnspedagogik** görs upp och senare utvärderas. Småbarnspedagogikens **mål, värderingar och ansvar ska diskuteras med vårdnadshavarna** och barnets vårdnadshavare ska även **ges möjlighet att delta i planeringen och utvecklingen** av målen för den småbarnspedagogiska verksamheten. Samarbetet med vårdnadshavarna är också av central betydelse vid **övergångsskedena** och när **barnets stöd för utveckling och lärande** planeras och genomförs. En förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för ett konstruktivt samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna också i utmanande situationer. Vid svåra samtal lönar det sig att också lyfta fram positiva aspekter och **ta fasta på lösningarna istället för problemen**.

Utöver den dagliga kontakten med vårdnadshavarna utnyttjas även **informations- och kommunikationsteknik** i samarbetet. Att ge vårdnadshavarna **möjlighet att träffas** och lära känna varandra t.ex. inom ramen för föräldramöten, fester och andra evenemang stärker också gemenskapen och kan ge personalen stöd i arbetet.

3.4 MÅNGPROFESSIONELLT SAMARBETE

Syftet med det mångprofessionella samarbetet är att försäkra sig om att den småbarnspedagogiska verksamheten som bedrivs vid enheterna motsvarar barnens behov. Enligt lagen ska man inom småbarnspedagogiken bedriva ett mångprofessionellt samarbete och skapa de samarbetsstrukturer som behövs.⁴³ Samarbetet med andra sektorer är särskilt viktigt när man **känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande** samt när **barnets stöd planeras och genomförs**. Genom att samarbeta med olika aktörer kan man även **göra den småbarnspedagogiska verksamheten mångsidigare och berika barnets lärmiljöer**.

Inom småbarnspedagogiken samarbetar man med **rådgivningspersonalen** när barnets omfattande hälsoundersökning görs. I undersökningen ingår, med vårdnadshavarnas skriftliga samtycke, personalens bedömning om hur barnet klarar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten.⁴⁴ Samarbetet kring

⁴³ Lag om småbarnspedagogik 7 och 22 §

⁴⁴ Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (338/2011) 7, 9 och 13 § samt lag om småbarnspedagogik 7 §

undersökningen är betydelsefullt för att tidigt identifiera eventuella stödbehov. Det är viktigt att personalen får respons efter att undersökningen har utförts, så att man kan anpassa verksamheten till barnets behov.

Med vårdnadshavarnas samtycke kan personalen diskutera andra frågor i anslutning till barnets utveckling och välbefinnande med rådgivningspersonalen. Målet med samarbetet är att skapa sig en helhetsmässig uppfattning om barnets färdigheter och behov, för att därefter kunna utforma ändamålsenliga lösningar för barnet inom småbarnspedagogiken.

Samarbete bedrivs även med **barnskyddet och socialvården**. Personalen är enligt lag skyldig att utan dröjsmål göra en barnskyddsanmälan utan hinder av sekretessbestämmelserna om man får kännedom om ett barn, för vars del behovet av omsorg, omständigheter som gäller barnets utveckling eller barnets eget beteende kräver att behovet av barnskydd utreds.⁴⁵ De sociala myndigheterna har skyldighet att utreda alla barnskyddsanmälningar.

Barnfamiljer kan även få stöd via t.ex. hemservice, stödfamiljsverksamhet samt rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor. För att främja tidiga stödinsatser är det viktigt att personalen har information om de stödformer som socialvården tillhandahåller för barn och familjer, för att vid behov kunna hänvisa barnets vårdnadshavare vidare till rätt instans. För att öka personalens insikt om förebyggande åtgärder och stöd för barnets välbefinnande, bör möjligheten till handledning och rådgivning från socialvården utvecklas.

Samarbete med **förskolepersonalen** sker planmässigt vid övergångarna (se kapitel 2.3 och 5.6). Där verksamhetsenheten ligger geografiskt nära en förskola eller en skola, finns förutsättningar för ett intensivare samarbete dem emellan. Småbarnspedagogiken kan gärna ordna gemensamma aktiviteter och evenemang med förskolan och **den grundläggande utbildningen**, för att ge barnen möjlighet att umgås över åldersgränserna och lära av varandra.

För att berika barnets lärmiljöer och erbjuda en mångsidig pedagogisk verksamhet samarbetar småbarnspedagogiken även med andra kommunala sektorer såsom **kultur-, idrotts- och bibliotekstjänsterna**. Olika kulturaktiviteter kan förverkligas bl.a. med stöd av kommunens kultursektor eller genom projekt med utomstående finansiering. Samarbete med biblioteket är viktigt för att höja barnets intresse för sagor och berättelser, bredda utbudet av barnlitteratur och därmed stöda språkutvecklingen. Genom samarbete med personalen vid olika idrottsanläggningar ger man barnet mångsidiga förutsättningar att röra på sig på olika sätt. För att främja en välfungerande dagsrytm och trivsel vid verksamhetsenheten är det även viktigt att samarbetet med **kosthålls- och städtjänsterna samt fastighetsservicen** fungerar väl. All personal som vistas vid enheten utgör vuxna förebilder för barnen.

Småbarnspedagogiken samarbetar även med olika **föreningar, organisationer och församlingar** för att erbjuda barnen en mångsidig pedagogisk verksamhet. När man samarbetar med församlingar kring teman som berör religionsfostran, ska barnets åskådningsmässiga bakgrund beaktas och annan verksamhet ska ordnas för de barn som inte deltar. Organisationer och samfund som bedriver verksamhet som berör barn och familjer utgör naturliga samarbetspartner för småbarnspedagogiken. Samfunden kan t.ex. producera material som kan användas inom verksamheten eller erbjuda olika personalfortbildningar.

Samarbetspartner för småbarnspedagogiken är **alla de regionala och lokala aktörer som det är naturligt att samarbeta med**. För att vidareutveckla samarbetet är det viktigt att alla parter har kännedom om varandras verksamhet och de områden som är aktuella. Genom mångprofessionella samarbetsmöten och träffar kan det yrkesövergripande samarbetet fördjupas.

3.5 PLANER OCH HANDLINGSPROGRAM MOT MOBBNING, VÅLD OCH TRAKASSERIER

Trygghet betonas såväl i värdegrunden för småbarnspedagogiken (kap. 2.4) som i riktlinjerna för att utveckla verksamhetskulturen (kap. 3.1). En trygg småbarnspedagogik innebär också att varje barn som deltar i verksamheten ska skyddas från alla typer av mobbning, våld och trakasserier.

⁴⁵ Barnskyddslag 25 § (88/2010)

I alla kommuner har man gjort upp **planer och handlingsprogram för hanteringen av mobbning, våld och trakasserier**. I planerna konkretiseras dels hur man **förebygger** mobbning, våld och trakasserier, dels hur man **ingriper** vid dylika situationer och också hur man **följer upp** att åtgärderna genomförts. All personal inom småbarnspedagogiken ska känna till innehållet i ovannämnda planer och handlingsprogram, så att planenliga åtgärder garanteras i praktiken.

4 PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

4.1 UTGÅNGSPUNKTER FÖR PLANERINGEN OCH GENOMFÖRANDET AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN

Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken förverkligas i samverkan mellan barnen och personalen. **Barnens spontana verksamhet, personalens och barnens gemensamma idéer till aktiviteter samt verksamhet som planerats av personalen** ska komplettera varandra.

Den pedagogiska verksamheten ska präglas av ett **helhetsskapande tillvägagångssätt**. Som **referensram** för verksamheten fungerar följande avsnitt som alla beskrivs separat i den här regionala planen för småbarnspedagogik:

- Den regionala **värdegrunden** (kapitel 2.4)
- **Synen på lärande** (kapitel 2.5)
- En **verksamhetskultur** som stödjer värdegrunden och synen på lärande (kapitel 3.1)
- Mångsidiga **lärmiljöer** (kapitel 3.2)
- **Samarbete** (kapitel 3.3 och 3.4)
- **Pedagogisk dokumentation** (kapitel 4.2)
- Mångsidiga **arbetssätt** (kapitel 4.3)

Målet är att de värderingar och förhållningssätt som speglas i avsnitten ovan, bl.a. i värdegrunden och verksamhetskulturen, ska synas i den dagliga verksamheten vid de småbarnspedagogiska verksamhetsenheterna.

Vid planeringen av den pedagogiska verksamheten i barngruppen utgår man från **barnens intressen och behov**, målen för **de fem mångsidiga kompetenserna** (kapitel 2.7) samt målen för **de fem lärområdena** (kapitel 4.5). Barnets intressen och behov kartläggs av personalen i samarbete med vårdnadshavarna och dokumenteras i **barnets plan för småbarnspedagogik**. Barnets plan för småbarnspedagogik utgör således ett **konkret arbetsredskap** för personalen. Den huvudsakliga arbetsmetoden vid planeringen är **reflektion**. Genom att reflektera över barnets intressen och behov formuleras individuella **målsättningar**. Utgående från målsättningarna planeras ändamålsenliga aktiviteter in i verksamheten. Barnet görs även delaktigt i valet av aktiviteter.

Målet med den pedagogiska verksamheten är att främja varje barns lärande och välbefinnande samt mångsidiga kompetens. All verksamhet inom småbarnspedagogiken ska kunna **motiveras pedagogiskt**. Det förutsätter pedagogisk sakkunskap och att personalen når en samsyn kring hur barns lärande och välbefinnande kan främjas på bästa sätt. Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska även så frön och bärda för den kommande förskoleundervisningen så att barnets lärtig bildar en logisk och kontinuerlig helhet.

4.2 ANVÄNDNINGEN AV PEDAGOGISK DOKUMENTATION

Pedagogisk dokumentation är en **central arbetsmetod** för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken. Pedagogisk dokumentation utgör också den främsta metoden för att förverkliga en **småbarnspedagogisk verksamhet som utgår från barnens intressen och behov**.

Barnets plan för småbarnspedagogik är en viktig del av den pedagogiska dokumentationsprocessen. Även **andra dokument, fotografier, videoupptagningar, teckningar och personalens observationer och reflektioner** utgör delar av den pedagogiska dokumentationen. Systematisk dokumentation behövs också när man bedömer barnets behov av stöd för utveckling och lärande.

Målet med den pedagogiska dokumentationen är att personalen genom reflektion ska lära känna varje enskilt barn och förstå samspelet i gruppen, för att därmed kunna förverkliga den småbarnspedagogiska verksamheten utgående från barngruppen. Den pedagogiska dokumentationen ska således inte ses som ett slutresultat, utan som en del av en fortlöpande process. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar med ska användas till att **anpassa arbetssätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet i enlighet med barnens intressen och behov**.

Den pedagogiska dokumentationen ska bidra till att **synliggöra lärandeprocessen** såväl för barnen som för deras vårdnadshavare. Dokumentationsmaterialet kan samlas i **barnets mapp** för att möjliggöra utvärdering av den pedagogiska verksamheten under en längre tid, men det är också viktigt att dokumentationen synliggörs i **lärmiljöerna**, så att man **dagligen kan observera och reflektera över lärandeprocessen**. Det är viktigt att dokumentationsmaterialet fångar barnets **förförståelse** och **efterförståelse**, så att barnet medvetandegörs om sina framsteg och sitt lärande.

4.3 ANVÄNDNINGEN AV MÅNGSIDIGA ARBETSSÄTT

En variation av arbetssätt ger barn i olika åldrar och barn med olika lärstilar möjlighet att uppleva att de lyckas. **Barnens intressen och behov, ålder och förutsättningar** ska styra valet av arbetssätt. **Barnen ska också göras delaktiga i valet av arbetssätt**, så att de får vara med och planera och välja hur olika aktiviteter genomförs i praktiken. Exempel på mångsidiga arbetssätt är **spontan och ledd lek, fysisk aktivitet** och att **uttrycka och uppleva konst** av olika slag. Också **informations- och kommunikationsteknik** ska utnyttjas i verksamheten.

Arbetssätten ska vara **både verktyg och föremål för lärandet**. Därför är det viktigt att personalen handleder barnen att prova olika arbetssätt både i grupp och självständigt. Nya arbetssätt kan utvecklas genom att **ta tillvara de kompetenser som barnen besitter** samt genom att **utnyttja de styrkor som finns inom personalen**. Samtidigt är det viktigt att personalen inte blir för bekväm, utan att alla frimodigt bjuder på sig själva för att demonstrera vikten av att våga prova på, våga misslyckas och våga försöka på nytt.

Mångsidiga arbetssätt förutsätter **mångsidiga lärmiljöer**. Barnen ska få utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Det är även viktigt att arbetssätten varierar överallt, såväl i utomhus- som inomhusmiljön. Genom **smågruppsarbete** kan personalen verka barncentrerat och erbjuda barnen ändamålsenliga material och arbetssätt. Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta **pedagogiska möjligheter i olika situationer**.

4.4 LEKEN STÖDS I VERKSAMHETEN

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att **ge barnen möjligheter till olika slags lekar**. Leken främjar barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Även om barnet självt inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan ett sätt att vara och leva, så lär sig barnet genom leken. I leken är barnen aktiva aktörer, de strukturerar och utforskar omgivningen, utvecklar sociala relationer och skapar mening utifrån sina erfarenheter. Leken ska således vara **ett centralt arbetssätt** inom småbarnspedagogiken. I den pedagogiska verksamheten kan man kombinera t.ex. **drama, improvisation** och **sågor** för att utveckla leken och bygga upp fantasivärldar. Olika situationer kan berikas genom lek. **Ramsor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro** stärker också tryggheten och en positiv atmosfär vid verksamhetsenheten.

Inom småbarnspedagogiken stöder personalen barnens lek genom att:

- Tillhandahålla utrymme, tid och lämpliga lekredskap
- Inse att leken ska få synas och höras, anpassa lärmiljöerna efter leken
- Inte i onödan bromsa eller avbryta barnens lek
- Handleda leken antingen utanför den eller genom att själv delta i leken
- Se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga
- Vara närvarande i leken samt förebygga och ingripa i konfliktsituationer

Personalen ska även iakttä och dokumentera barnens lek. Genom att observera leken får personalen insikt i barnens tänkande, intressen, känslor och upplevelser. Observationerna ska användas för att planera och handleda leken och den övriga verksamheten. Av personalen förutsätts också lyhördhet, yrkeskompetens och genusmedvetenhet, så att man upptäcker barnens initiativ till lek och bemöter dem på ett lämpligt sätt.

Personalen ska även **diskutera lekens betydelse med vårdnadshavarna** och delge dem sina iakttagelser om barnens lekar. På så vis kan man främja att leken fortsätter hemma eller följande dag inom småbarnspedagogiken. Nedanstående figur kan fungera som ett stöd i diskussionerna med vårdnadshavarna, eftersom den illustrerar hur många olika förmågor som barnet tränar på genom leken.

FIGUR 4. LEKENS BETYDELSE FÖR LÄRANDET

4.5 LÄROMRÅDEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Lärområdena beskriver **den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll**. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen planerar och genomför en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. **De enskilda lärområdena ska inte genomföras separat, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens.**

Lärområdena är indelade i fem helheter. Lärområdena kan på olika sätt sammanlänkas med målen för mångsidig kompetens (kapitel 2.7) och inom förskoleundervisningen fortsätter barnet arbeta med de fem lärområdena som man stiftat bekantskap med inom småbarnspedagogiken.

FIGUR 5. DE FEM LÄROMRÅDENA

En helhetsskapande pedagogisk verksamhet gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. **Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnens frågor och intressen.** Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barn och personal samt i kommunikationen barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar beroende på temat, situationen och hur barnen lär sig. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

SPRÅKENS RIKA VÄRLD

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens **språkliga kunskaper och färdigheter** samt deras **språkliga identiteter**. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stödjer språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet (kapitel 2.7). Språkutvecklingen har också samband med andra delområden inom mångsidig kompetens, bl.a. kulturell och kommunikativ kompetens. När barnens språkliga färdigheter utvecklas ger det barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.

För barnen är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av sin **språkliga uttrycksförmåga** kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna stödjer barnens språkliga utveckling. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen regelbundet få uppmuntrande respons på sin språkliga uttrycksförmåga och sina kommunikationsfärdigheter.

Barnen kan lära sig flera språk samtidigt, t.ex. så att språken utvecklas och används på varierande sätt i olika sammanhang. Inom verksamheten ska man ta hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer. Språkbruket

och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stödjer utvecklingen av barnens språkliga identiteter.

Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befinna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. **De språkliga identiteterna utvecklas** när barnen får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

Med tanke på utvecklingen av **kommunikationsfärdigheter** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av kommunikationsfärdigheter stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom en mångfald av språkliga modeller stödjer man barnens **språkförståelse**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets språkförståelse ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.

Utvecklingen av barnens **muntliga språkfärdighet** ska följas upp och handledas. Barnen ska uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Tillsammans med barnen ska man också iaktta tonfall och betoningar.

Den **språkliga uttrycksförmågan** ska stimuleras och barnen och personalen ska tillsammans fundera över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket enligt situationen. Barnen ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras språkliga uttrycksförmåga. Genom att barnen bekantar sig med olika typer av texter utvecklas den språkliga uttrycksförmågan och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.

Barnens språkliga uttryck berikas då deras **verbala arbetsminne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stödja denna utveckling. För att stödja utvecklingen av det verbala arbetsminnet kan t.ex. ramsor och sånglekar användas. Att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens verbala arbetsminne och ordförråd. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.

Att iaktta olika språk i närmiljön stödjer utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnen ska uppmuntras att lekskriva och lekläsa.

I småbarnspedagogiken ska rika och varierande texter användas. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnen ska få höra berättelser och de ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras. För att stödja multilitteraciteten inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska vid sidan om talat språk också bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter användas.

MINA MÅNGA UTTRYCKSFORMER

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnens **musikaliska, visuella, verbala och kroppsliga uttrycksförmåga** och att låta barnen **bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter**. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka (kapitel 2.7).

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ska ge barnen möjligheter att se och uppleva konst och annan kultur på ett mångsidigt sätt. Upplevelser av konst och kultur stärker barnens förmåga att ta till sig, ta del av och skapa kultur. Samtidigt lär sig barnen att förstå konstens och kulturarvets betydelse och värde.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Konstnärliga uttrycksformer uppmuntrar barnen att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tankar. Olika uttrycksformer ska utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetssätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnen bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande processer betonas att barnen ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig ska stödjas och barnens gemensamma kreativa processer ska ges tillräckligt med tid och utrymme. Att utnyttja personalens, barnens och samarbetsparternas specialkompetens berikar konstfostran.

Inom småbarnspedagogiken är målet att **utveckla barnens förmåga att uttrycka sig musikaliskt** genom att ge barnen **musikaliska upplevelser** och **stärka deras intresse och förhållande till musiken**. Barnen ska uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iaktta ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, ljudlängd, ljudnivå, ljudstyrka och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar olika instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen ska få erfarenheter av grundrytm, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen ska uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa. Barnen ska också få erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.

När det gäller den **visuella uttrycksförmågan** är målet att **utveckla barnens förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet**. Barnen ska ges möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iaktta och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnen ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen ska man iaktta och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder ska studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska få träna sin **förmåga att planera och lösa problem** på ett kreativt sätt och **fördjupa sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker i slöjd**, till exempel genom att modellera, bygga, sy och snickra. Avsikten är att ge barnen möjligheter att glädjas över att skapa, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativa och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnen ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika mjuka och hårda material samt att lära sig de tekniker som behövs i arbetet. Barnen ska få planera och skapa olika verk och föremål. I samband med arbetet kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av **drama, dans och lek**. Målet är att övningarna och lekarna ska **ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt**. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. I verksamheten ska man på ett mångsidigt sätt använda sig av t.ex. barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus.

JAG OCH VÅR GEMENSKAP

Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten vidgas deras livsmiljö utanför hemmet. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnens förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: **etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns**

historia, nutid och framtid samt media. I verksamheten kan man på ett mångsidigt sätt använda till exempel sagor, musik, bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen. Lärområdet stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Personalen ska stödja barnens förmåga till **etiskt tänkande** genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen ska man också fundera över gruppens regler och varför de behövs.

Inom **åskådningsfostran** ska man tillsammans i första hand bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. Målet är att **främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stöda barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter**. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med olika åskådningar och traditioner som hänger ihop med dem. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen så som vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet. När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Åskådningsfostran stödjer barnens mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Genom att fundera över **närmiljöns historia, nutid och framtid** riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också.

Barnen ska ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnens mor- och farföräldrar var barn.

Nutiden iakttas genom att personalen tillsammans med barnen diskuterar aktuella frågor som barnen funderar över eller är intresserade av. Mångfalden i närmiljön ska undersökas och respekteras. Målet är att barnen ska lära sig **förstå att människor är olika men ändå lika värda**.

Utöver historien och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar till den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med barnen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

Inom småbarnspedagogiken har **mediefostran** som uppdrag att stödja barnens förutsättningar att vara aktiva och uttrycka sig i gruppen. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika medier och pröva att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Man ska tillsammans fundera över medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnen sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnen ska få handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget och andras välbefinnande. Teman som förekommer i medierna kan tas upp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av drama.

JAG UTFORSKAR MIN OMGIVNING

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnen färdigheter att iakttä, strukturera och förstå sin omgivning. Barnen ska handledas att utforska och röra sig i naturen och den bebyggda miljön. Småbarnspedagogiken ska stödja utvecklingen av barnens **matematiska tänkande** och stärka en positiv inställning till matematiken. Småbarnspedagogiken ska även omfatta **miljöfostran och teknologifostran**. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnen att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet (kapitel 2.7).

Målet med småbarnspedagogiken är att **erbjuda barnen, oberoende av på vilket stadium av matematiskt tänkande de befinner sig, glädje över insikt och lärande**. Barnen ska stifta bekantskap med matematiken och dess delområden på ett åskådligt och lekfullt sätt. Barnen ska handledas att upptäcka former, antal och förändringar i vardagliga situationer och i näromgivningen. Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser genom att presentera och utforska dem till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Barnen ska ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter och förändringar. Barnen ska också uppmuntras att hitta problem som anknyter till lärmiljön, fundera över dem, dra slutsatser och söka lösningar på dem.

Utvecklingen av barnens **taluppfattning** ska stödjas mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som intresserar barnen. Barnen ska uppmuntras att iaktta antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. Tillsammans med barnen prövar man att mäta och övar plats- och jämförelsebegrepp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av olika redskap.

Barnens förmåga att uppfatta rum och plan ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska uppmuntras att undersöka kroppar och former och att leka med dem. För att stärka barnens **geometriska tänkande** ska barnen ges möjligheter att bygga, pyssla och modellera. **Tidsbegreppet** utforskas till exempel genom att iaktta årstiderna och dygnets olika tider.

Syftet med **miljöfostran** är att **stärka barnens förhållande till naturen, lära dem att bete sig ansvarsfullt i miljön** och handleda dem att **stegvis tillägna sig en hållbar livsstil**. Miljöfostran omfattar tre dimensioner: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Den närbelägna naturen och den bebyggda miljön är både föremål för lärande och lärmiljöer.

Att göra utflykter i naturen och i den bebyggda miljön samt att undersöka omgivningen är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Olika naturfenomen iakttas med flera sinnen och under olika årstider och man diskuterar och undersöker dem. Samtidigt lär sig barnen att använda begrepp som hör ihop med omgivningen. Genom att öva sig att känna igen olika växt- och djurarter stärks kunskapen om naturen. Tillsammans med barnen övar man att söka information om frågor som intresserar dem. Naturen kan också vara en plats för estetiska upplevelser och avkoppling.

Barnen ska handledas att värna om naturen och dess växter och djur. Tanken med miljöfostran är att barnen ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Samtidigt ska barnen handledas att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av olika handlingar.

Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnen att **bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt**. Barnen ska handledas att **upptäcka teknik i omgivningen** och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnen ska även uppmuntras att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser.

Personalen ska tillsammans med barnen iaktta tekniska lösningar i vardagen och bekanta sig med digitala verktyg och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnen ska ges möjligheter att förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. De ska också uppmuntras att beskriva sina lösningar. Tillsammans ska man lösa problem och glädjas över att lyckas. Målet är att barnen genom egna erfarenheter ska komma till insikt om att tekniken är ett resultat av mänsklig aktivitet. I verksamheten kan man använda tekniska lösningar som finns i närmiljön, till exempel i leksaker, och undersöka hur de fungerar.

JAG VÄXER, RÖR PÅ MIG OCH UTVECKLAS

Detta lärområde omfattar mål som anknyter till **fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet**. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna **lägga grunden för en livsstil som**

värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet. Lärområdet stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens (kapitel 2.7).

Syftet med småbarnspedagogiken är att **inspirera barnen att röra på sig på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig.** Barnen ska uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden och barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i ledda rörelsestunder. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, så som kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen uppmuntras till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen och i olika terränger och förhållanden utomhus.

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att **utveckla barnens kroppskännedom och -kontroll samt grundläggande motoriska färdigheter**, till exempel balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Man ska använda sig av olika sinnen och använda redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig. Den fysiska aktiviteten ska varieras på ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnen ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man ska utnyttja de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnens helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen ska planera dagsstrukturen, inomhus- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnen kan njuta av att röra på sig i olika sammanhang på flera olika sätt. Redskapen ska vara tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att se till att redskapen är trygga.

Syftet med **matfostran** är att **främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor**⁴⁶. Barnen ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnen ska få lära sig gott bordsskick, att ge matro och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens ordförråd angående mat.

I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade med **hälsa, trygghet och säkerhet**. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien ska stödjas. Tillsammans med barnen ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller utomhussituationer. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och de ska öva sig att röra sig tryggt i trafiken. **Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.**⁴⁷

4.6 BARNETS INTRESSEN OCH DELAKTIGHET VID PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN

Barnens intressen och behov utgör den primära utgångspunkten för planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten. Barnens intressen och behov styr även hur målen för mångsidig kompetens utformas och hur lärområdena genomförs inom verksamheten. Utgående från barnens intressen och behov formuleras mål för den pedagogiska verksamheten och aktiviteterna genomförs således utgående från en **målstyrd planering**. Eftersom enskilda barns intressen och behov skiljer sig från varandra, betyder det att genomförandet

⁴⁶ Lag om småbarnspedagogik 2 b §

⁴⁷ Lag om småbarnspedagogik 6 §

av den pedagogiska verksamheten **inte behöver se likadan ut för hela barngruppens del**. På vilket sätt olika aktiviteter genomförs styrs istället av hurdana mål man formulerat för varje enskilt barn i gruppen.

Barnets plan för småbarnspedagogik utgör ett centralt arbetsredskap för planeringen av den pedagogiska verksamheten. I planen har man dokumenterat barnets egna, personalens och vårdnadshavarnas uppfattningar om barnets intressen och behov samt kommit överens om målen för den pedagogiska verksamheten för det enskilda barnets vidkommande. Barnet ska inkluderas i uppgörandet av sin plan för småbarnspedagogik i enlighet med sina förutsättningar.

Förutom barnets plan för småbarnspedagogik, kan personalen även ta hjälp av **annan pedagogisk dokumentation** (se kapitel 4.2) för att kartlägga barnets intressen och därigenom planera en ändamålsenlig pedagogisk verksamhet. Att identifiera barnets intressen och behov **förutsätter sensitivitet** av personalen och uppgiften ska ses som ett lagarbete som hela arbetsteamet hjälps åt med. Genom att **diskutera och växelverka med barnet** samt genom att **observera** barnens lek och samspel, kan personalen klargöra barns olika intressen och behov. Via **smågruppsarbete** förbättras förutsättningarna för att identifiera barnets intressen eftersom det möjliggör en intensivare kontakt mellan barn och personal.

Personalen ska även se till att **barnet görs delaktigt i planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten**. Vardagen inom småbarnspedagogiken består såväl av barnets spontana aktiviteter som av aktiviteter som planerats av personalen. I de aktiviteter som personalen har planerat i förväg är det alltid skäl att begrunda på vilket sätt man kan främja barnets delaktighet i genomförandet. Barnet ska **göras delaktigt i valet av teman, material och metoder, och det ska ges frihet att förverkliga uppgifterna på sitt eget kreativa sätt**. Barn behöver inte serveras färdiga lösningar, utan lärandet stimuleras optimalt när barnet får låta sig inspireras, utforska, experimentera och pröva sig fram. Personalens uppgift är att handleda och stöda barnet i sitt lärande. En lagom utmanande verksamhet som intresserar barnet inspirerar det att lära sig ännu mer.

4.7 SMÅBARNSPEDAGOGISK VERKSAMHET FÖR OLIKA SPRÅK- OCH KULTURGRUPPER

Enligt de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik ska **de språkliga och kulturella aspekterna beaktas för varje barn** som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. I småbarnspedagogiken ska barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund ses som något positivt som berikar gruppen. En språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av den småbarnspedagogiska helheten.

Enligt lagen ska kommunen se till att småbarnspedagogik ordnas på **barnets modersmål**; svenska, finska eller samiska.⁴⁸ **Även andra språk kan användas** i småbarnspedagogiken ifall det inte äventyrar förverkligandet av Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Om andra språk används ska barnet också få stöd för sin modersmålsutveckling i svenska eller finska.

Ett särdrag för regionen är att en förhållandevis stor andel av barnen pratar **både svenska och finska** som modersmål. Det är viktigt för det tvåspråkiga barnets språk- och identitetsutveckling att **båda språken får stöd** och att barnet uppmuntras att använda båda språken. Eftersom regionen präglas av en stark tvåspråkighet, är det viktigt att man även hos enspråkiga barn uppmuntrar dem att tillägna sig **en positiv inställning till det andra inhemska språket**.

För barn med ett **främmande språk som modersmål** och för **flerspråkiga barn** ska man inom småbarnspedagogiken se till att barnet får **stöd för att utveckla sina språkkunskaper**, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas målinriktat utgående från barnets behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnet ges möjlighet att tillägna sig svenska eller finska som andraspråk. Det är viktigt att personalen använder ett konkret språk och ett vardagligt uttrycksförråd när man kommunicerar med barnet. Även kroppsspråk och bilder kan användas för att underlätta barnets förståelse, men det är viktigt för inläringen att man genomgående också använder svenska eller finska ord för att beskriva det man vill förmedla.

⁴⁸ Lag om småbarnspedagogik 8 § och RP 40/2018, s. 88-89.

En del barn blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då barnet börjar i småbarnspedagogik. Småbarnspedagogiken bidrar således till att **stödja integreringen i det finländska samhället. Vårdnadshavarna ska få höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder.** För att stärka barnets självkänsla och kulturella identitet bör personalen även **visa intresse för barnets kulturella bakgrund och modersmål.** Det är också viktigt att barnet får stöd för sitt eget modersmål för att barnet ska utveckla en funktionell två- och flerspråkighet. Personalen bör diskutera familjens språkval med vårdnadshavarna och uppmuntra dem att för sin del ta ansvar för upprätthållandet och utvecklandet av barnets modersmål och kultur. Vid behov används tolk i diskussionen med vårdnadshavarna för att garantera ömsesidig förståelse. För att underlätta starten i småbarnspedagogik och främja familjens helhetsmässiga integrering är det även bra att samarbeta med kommunens integrationsenhet eller –koordinator.

Samiska och romska barn ska få stöd för sin identitetsutveckling och sin kultur. Personalen ska **i samarbete med vårdnadshavarna** främja bevarandet av det samiska respektive romska språk- och kulturarvet. Småbarnspedagogik för **teckenspråkiga barn** har som mål att **i samarbete med vårdnadshavarna** stödja och stärka barnets språkliga och kulturella identiteter genom att ge dem möjlighet att använda det finlandssvenska eller finska teckenspråket.

SMÅBARNSPEDAGOGIK FÖR OLIKA SPRÅK- OCH KULTURGRUPPER I JAKOBSTAD

I Jakobstad startade språkbadet hösten 1992. Det finns språkbadsgrupper både på finska och svenska. Detta är unikt för Jakobstad eftersom språkbad vanligen ordnas så att majoritetsspråkets barn badar i minoritetens språk. De svenskspråkiga barnen riskerar dock inte att förlora sitt modersmål eftersom den svenskspråkiga omgivningen är tillräckligt stark. Barnets språkliga identitet skall förbli densamma som familjens.

I Jakobstad tillämpas tidigt fullständigt språkbad, vilket visat sig vara en bra språkbadsmodell, eftersom barn då är i en sådan ålder att de lätt och effektivt tillägnar sig ett nytt språk. Språkbadet för barn påbörjas i daghem när barnen är fem år gamla. Språkbadspersonalen talar konsekvent språkbadsspråket, men förstår också barnens modersmål. Betydelsen av orden och uttrycken kompletteras med icke-verbal kommunikation t.ex. bilder, miner och gester.

Undervisningen i språkbad är konkret och funktionell. Språket är ett medel, inte en metod, och målet med verksamheten är en funktionell tvåspråkighet. Barnet uppmuntras att använda språkbadsspråket, men får använda sitt eget modersmål så länge det behövs. Småbarnspedagogikens målsättningar är de samma i språkbadet som i småbarnspedagogik på barnets modersmål. Inom den småbarnspedagogiska verksamheten är det viktigt att skapa ett förtroendefullt och naturligt umgänge mellan språk och kulturer.

Småbarnspedagogik på engelska produceras via privata daghemmet Jacob's Kindergarten.

5 STÖD FÖR BARNETS UTVECKLING OCH LÄRANDE

Inom småbarnspedagogiken ska alla barns utveckling och lärande stödjas på ett sätt som motsvarar deras behov. Till småbarnspedagogikens uppdrag hör att **identifiera barnets individuella behov av stöd och ordna stödet på ett ändamålsenligt sätt** då behov av stöd uppstår, vid behov genom mångprofessionellt samarbete⁴⁹. För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogik. Vid behov ska stödet organiseras i form av mångprofessionellt samarbete.

5.1 PRINCIPERNA FÖR STÖD

Stöd för utveckling och lärande är en del av den kvalitativa verksamheten inom småbarnspedagogiken och **riktar sig till alla de barn som är i behov av stöd**. När stödet för barns utveckling och lärande ordnas följer vi följande principer:

1. **Principen om tidigt ingripande:** Det åligger hela personalen att observera barngruppen och agera ifall man upplever att något barn behöver stöd. Genom tillräckligt tidigt och rätt riktat stöd kan man främja barnets utveckling och lärande samt förebygga att problemen växer och blir mer komplexa i framtiden.
2. **Principen om inkludering:** Utgångspunkten är att barn i behov av stöd ska få stödet inom ramen för sin egen daghems- eller familjedagvårdsgrupp. Då man gör en bedömning av barngruppens storlek ska man beakta vad som är bäst för de barn som behöver stöd, så att målen för småbarnspedagogiken kan uppnås i gruppen⁵⁰. Lärmiljöerna och arbetssätten ska differentieras utifrån barnets individuella behov. Stödet kan dock enligt behov och med hänsyn till barnets bästa ordnas helt eller delvis i särskild grupp.
3. **Stödet ordnas utifrån barnets styrkor och utvecklingsbehov:** Personalens syn på barn med stödbehov är avgörande för hur stödet utfaller. Barnet ska ses för den individ det är och utgångspunkterna för planeringen av stödet ska vara barnets styrkor och intressen. Det är viktigt att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen.
4. **Stödet ska bestå av såväl individuella lösningar som lösningar som berör hela gruppen:** Enskilda individer har olika behov av stöd och därför bör stödbehovet bedömas individuellt. När man utformar stödet ska man erbjuda både lösningar som möter barnets individuella behov samt lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna.
5. **Principen om samarbete:** Hela personalen ska i enlighet med sin utbildning och arbetsbeskrivning ge barnet det stöd som behövs. Ett intensivt samarbete med barnet och vårdnadshavarna är särskilt viktigt i samband med stöd och vid behov ska samarbetet även inkludera sakkunniga från social- och hälsovården. Allt samarbete ska utgå från barnets bästa.
6. **Principen om dokumentation:** Stödbehovet och stödåtgärderna antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Då ett barn får stöd för utveckling och lärande utarbetas även andra dokument som bifogas till barnets plan för småbarnspedagogik (se kapitel 5.3).
7. **Stödet ordnas som en del av den dagliga verksamheten:** Barn har rätt till stöd i sin vardag. Det innebär att stödet ska ordnas genom flexibla arrangemang inom ramen för den dagliga verksamheten.

5.2 STÖDARRANGEMANG INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Inom småbarnspedagogiken kan ett barn få stöd på många olika sätt. Stödet kan omfatta **pedagogiska och strukturella arrangemang** samt **andra arrangemang som stöder välbefinnandet**.

Pedagogiska arrangemang är t.ex. **stöd av en speciallärare inom småbarnspedagogik** (som antingen konsulteras eller är tillgänglig periodvis), **individuell handledning, tolknings- och biträdestjänster** samt **särskilda hjälpmedel och digitala verktyg**. Stödet kan också omfatta **användning av tecken och bilder** eller annat stöd för språket och kommunikationen. Andra åtgärder är olika **lösningar som gäller lärmiljöerna**, t.ex. förändringar i den fysiska kontexten, analys av arbetsgemenskapens atmosfär samt att öka personalens pedagogiska kunskap och medvetenhet kring de områden som behöver stödjas. **Verksamheten kan differentieras** på olika sätt, t.ex. genom

⁴⁹ Lag om småbarnspedagogik 7 §

⁵⁰ Lag om småbarnspedagogik 34 och 35 § samt RP 40/2018 rd, s. 105-106

olika arbetssätt eller anpassning av den pedagogiska verksamhetens innehåll. **Smågruppsarbete** tillämpas inom de områden som behöver stödas.

Strukturella arrangemang är bl.a. att **minska antalet barn i gruppen** eller att vidta åtgärder som gäller **personaldimensioneringen** och **personalstrukturen**. Inom småbarnspedagogiken kan ett enskilt barn eller en grupp ha en assistent som stödjer det enskilda barnet eller barn i gruppen och gör det möjligt för dem att delta i verksamheten. Andra arrangemang som stöder välbefinnandet är t.ex. **handledning och konsultation av sakkunniga inom social- och hälsovården**.

5.3 BEDÖMNINGEN AV BARNETS STÖDBEHOV OCH GENOMFÖRANDET AV STÖDÅTGÄRDERNA

För att stöda barnets utveckling, lärande och välbefinnande ska man kontinuerligt observera, dokumentera och bedöma barnets behov av stöd och hur stödåtgärderna inverkar och räcker till. För att stödbehovet ska upptäckas på ett så tidigt stadium som möjligt är det viktigt att **det yrkesövergripande samarbetet** mellan lärare inom småbarnspedagogik, speciallärare inom småbarnspedagogik, socionomer, barnskötare, övrig personal och andra sakkunniga fungerar väl. I verksamheten ska man ta hänsyn både till gruppens och det enskilda barnets behov.

Stödet som ges inom småbarnspedagogiken indelas i **tre olika nivåer** enligt vad som beskrivs nedan.

STÖD UNDER KORTARE TID

Ett barn kan ibland behöva stöd under en kort tid. Då kan det räcka med enskilda stödformer eller arrangemang för att påverka situationen snabbt och på ett så tidigt stadium som möjligt. Den första åtgärden är att **granska hur arbetssätten och lärmiljöerna lämpar sig för barnet**. Utifrån granskningen görs en **bedömning om hur arbetssätten och lärmiljöerna kan ändras** så att de leder till bättre pedagogiska lösningar för barnet.

Stöd under kortare tid kan ges genast när behov uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet. Barnets stödbehov och stödåtgärderna som initieras ska **antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik**. **Stödåtgärdernas inverkan ska utvärderas** minst en gång per år, eller oftare ifall det behövs.

Läraren inom småbarnspedagogik har ansvar för bedömningen av stödet under kortare tid. Läraren har även ansvar för samtal med vårdnadshavarna och för att speciallärare inom småbarnspedagogik och andra sakkunniga konsulteras ifall behov finns. **En pedagogisk bedömning** görs av läraren inom småbarnspedagogik i samråd med specialläraren inom småbarnspedagogik och eventuellt andra sakkunniga **innan mera omfattande stöd inleds**.

Stöd under kortare tid inom småbarnspedagogiken	Ansvarig
Uppgörande av barnets plan för småbarnspedagogik	Lärare inom småbarnspedagogik
Samtal med vårdnadshavarna	Lärare inom småbarnspedagogik
Konsultation av specialbarntädgårdslärare och andra sakkunniga	Lärare inom småbarnspedagogik
Pedagogisk bedömning (före inledandet av mera omfattande stöd)	Lärare inom småbarnspedagogik i samråd med speciallärare inom småbarnspedagogik och eventuellt andra sakkunniga

MERA OMFATTANDE STÖD

Ett barn som regelbundet behöver stöd eller som behöver flera olika stödformer samtidigt ska utgående från **en pedagogisk bedömning** ges mera omfattande stöd inom småbarnspedagogiken – undervisningen bör då

differentieras för barnet. De mera omfattande stödåtgärderna antecknas i en **plan för barnets lärande**, som bifogas till barnets plan för småbarnspedagogik.

Mera omfattande stöd ges då stödet under kortare tid inte har varit tillräckligt och så länge barnet behöver det. Stödet ska planeras som en helhet och det ska vara mera intensifierat och mera långsiktigt än stödet under kortare tid. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan personalen, vid behov genom mångprofessionellt samarbete. Det är viktigt att barnet och vårdnadshavarna regelbundet får respons om barnets framsteg samt att personalen lyssnar till och värdesätter barnets och vårdnadshavarnas åsikter. **Stödet ska regelbundet följas upp och utvärderas** och ifall det konstateras att stödbehovet har förändrats ska **planen för barnets lärande uppdateras** så att den motsvarar den nya situationen.

Planen för lärande utarbetas av läraren inom småbarnspedagogik i samråd med specialläraren inom småbarnspedagogik. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Planen ska utarbetas i samarbete med barnet och vårdnadshavarna ifall det inte finns något uppenbart hinder för det. När planen utarbetas avtalas också om uppföljningen av planen och hur ofta den ska ses över. **Läraren inom småbarnspedagogik har ansvar** för samtal med vårdnadshavarna **i samråd med specialläraren inom småbarnspedagogik**. Läraren ansvarar också för genomförandet av det mera omfattande stödet under **handledning av specialläraren**. Läraren ser även till att stödet dokumenteras och följs upp i samråd med specialläraren.

Det är viktigt att det mera omfattande stödet ges under tillräckligt lång tid, eftersom man i allmänhet inte på kort tid kan bedöma vilken effekt stödet har haft. Ifall det konstateras att barnet inte längre har behov av mera omfattande stöd görs en ny **pedagogisk bedömning före återgången till stöd under kortare tid**. Ifall det mera omfattande stödet bedöms vara otillräckligt för barnet ska en **pedagogisk utredning** göras **innan kontinuerligt stöd inleds**.

Mera omfattande stöd inom småbarnspedagogiken	Ansvarig
Uppgörande av plan för lärande	Lärare inom småbarnspedagogik i samråd med speciallärare inom småbarnspedagogik
Samtal med vårdnadshavarna, genomgång av plan för lärande	Lärare inom småbarnspedagogik i samråd med speciallärare inom småbarnspedagogik
Genomförande av stödåtgärderna	Lärare inom småbarnspedagogik under handledning av speciallärare inom småbarnspedagogik
Dokumentation av stödet	Lärare inom småbarnspedagogik
Utvärdering av stödet	Lärare inom småbarnspedagogik i samråd med speciallärare inom småbarnspedagogik
Pedagogisk bedömning (före återgång till stöd under kortare tid)	Lärare inom småbarnspedagogik i samråd med speciallärare inom småbarnspedagogik och eventuellt andra sakkunniga
Pedagogisk utredning (före kontinuerligt stöd inleds)	Speciallärare inom småbarnspedagogik i samråd med lärare inom småbarnspedagogik och eventuellt andra sakkunniga

KONTINUERLIGT STÖD

Kontinuerligt stöd kan ges då barnet har svårigheter inom flera områden eller ett mycket stort behov av stöd inom ett visst område. Då barnets behov av stöd beror på gravt handikapp, svår sjukdom, gravt försenad utveckling eller då behovet av stöd anknyter till den socioemotionella utvecklingen behöver barnet i allmänhet

kontinuerligt och individuellt stöd på heltid. Kontinuerligt stöd innebär att pedagogiken skräddarsys för barnet i syfte att främja dess inlärningsförutsättningar.

Innan **kontinuerligt stöd inleds** görs en **pedagogisk utredning** om barnets färdigheter och särskilda behov. Kontinuerligt stöd kan dock ges utan föregående pedagogisk utredning eller tidigare stödnivåer, om det ur en **psykologisk eller medicinsk bedömning** framgår att småbarnspedagogiken för barnet till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller annan jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt. Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från barnets eventuella tidigare pedagogiska bedömning och plan för lärande. Det är viktigt att **samarbeta med barnet och vårdnadshavarna** för att behoven ska kunna utredas och stödet genomföras på bästa sätt.

För genomförandet av kontinuerligt stöd ska en **individuell plan (IP)** utarbetas för barnet. I planen beskrivs hur de kontinuerliga stödåtgärderna och den pedagogiska verksamheten ordnas för barnet. IP ska bifogas till barnets plan för småbarnspedagogik. Planen ska alltid ses över då barnets behov av stöd förändras, dock minst en gång per år. Det är viktigt att stödet ges under tillräckligt lång tid, för att man ska kunna konstatera vilken inverkan stödet har haft. Om man vid utvärderingen bedömer att **det kontinuerliga stödet kan avslutas** görs en ny pedagogisk utredning. Barnet ges därefter ett mer omfattande stöd.

Specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar tillsammans med läraren inom småbarnspedagogik för uppgörandet av **den pedagogiska utredningen**. Vid utredningen konsulteras sakkunniga enligt behov. **Specialläraren** utarbetar barnets **individuella plan (IP)** i samråd med läraren, sakkunniga inom social- och hälsovården samt vårdnadshavarna. **Det kontinuerliga stödet genomförs av läraren inom småbarnspedagogik under handledning av specialläraren**. För **uppföljningen och utvärderingen** av det kontinuerliga stödet ansvarar specialläraren och läraren. De aktörer som varit involverade i utformningen av barnets stöd deltar också i uppföljningen och utvärderingen av vilken effekt stödet har haft.

Kontinuerligt stöd inom småbarnspedagogiken	Ansvarig
Uppgörande av individuell plan (IP)	Speciallärare inom småbarnspedagogik i samråd med lärare inom småbarnspedagogik och sakkunniga
Samtal med vårdnadshavarna, genomgång av individuell plan (IP)	Speciallärare inom småbarnspedagogik i samråd med lärare inom småbarnspedagogik och sakkunniga
Genomförande av stödåtgärderna	Lärare inom småbarnspedagogik under handledning av speciallärare inom småbarnspedagogik
Dokumentation av stödet	Lärare inom småbarnspedagogik under handledning av speciallärare inom småbarnspedagogik
Utvärdering av stödet	Speciallärare inom småbarnspedagogik i samråd med lärare inom småbarnspedagogik och sakkunniga
Pedagogisk utredning (före återgången till mera omfattande stöd)	Speciallärare inom småbarnspedagogik i samråd med lärare inom småbarnspedagogik och eventuellt andra sakkunniga

FÖRLÄNGD LÄROPLIKT

Ett barn kan på grund av handikapp eller sjukdom behöva förlängd läroplikt.⁵¹ Beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan läroplikten börjar. **Barnets vårdnadshavare ska i god tid få information om hur den förlängda läroplikten ordnas i praktiken.**⁵² För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen omfatta

⁵¹ Lag om grundläggande utbildning 25 § 2 mom.

⁵² Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014, kapitel 5.5 Särskilt stöd.

ett eller två år. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

En elev som omfattas av förlängd läroplikt är också alltid en elev som får särskilt stöd. För eleven ska således fattas förvaltningsbeslut både om förlängd läroplikt och om särskilt stöd. Beslutet skall i regel fattas före läroplikten börjar, redan i 5-års ålder. Då kan rätten till avgiftsfri förskoleundervisning som föregår läroplikten förverkligas fr.o.m. hösten det år då barnet fyller 5 år eller m.a.o. ett år före barnets läroplikt börjar.

Om beslutet fattas när barnet är 5 år, ska det antecknas i beslutet att den förlängda läroplikten börjar 1.8 det år då barnet fyller sex år. Om vårdnadshavarna beslutar att barnet skall börja i förskoleundervisning som föregår läroplikten i 5 års ålder, ska barnet genast börja få särskilt stöd och en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) ska göras upp för barnet. Specialbarnträdgårdsläraren ansvarar för uppgörandet av planen.

Tidigarelagd förskoleundervisning

Barn med förlängd läroplikt får den tidigarelagda förskoleundervisningen inom småbarnspedagogiken. I mån av möjlighet placeras barn med förlängd läroplikt på Kyrkostrands daghem. Daghemmets läge underlättar samarbetet med Kyrkostrands och Länsinummi skolor, de skolor där barnen i huvudsak kommer att få sin förskoleundervisning och grundläggande utbildning.

5.4 SAMARBETET MED BARNET OCH VÅRDNADSHAVARNA I SAMBAND MED STÖD

Lagen förutsätter att småbarnspedagogiken ordnas i samarbete med barnet och vårdnadshavarna, så att varje barn får ta del av fostran, undervisning och vård enligt sin utveckling och sina behov⁵³. Samarbetet med barnet och vårdnadshavarna är särskilt viktigt då barnet har behov av stöd.

Barnet ska få delta i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt och i enlighet med sin ålder och utveckling. Personalen bör ta barnets perspektiv, se det och lyssna på det. Barnet har rätt till trygga människoförhållanden och att få känna att man kan vara olika och duga som man är. Alla barn har rätt att få uppleva att de lär sig och känna glädje över sitt lärande oavsett stödnivå.

Vårdnadshavarna ska kontaktas genast om det framgår att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets välbefinnande. Möjligheten att få stöd, de centrala principerna för stöd, det överenskomna stödet och hur stödformerna genomförs ska diskuteras med vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna ska få information om hur barnets ärenden behandlas samt om sekretessrelaterade frågor. **Ett konstruktivt samarbete med vårdnadshavaren i samband med stöd** ska ha en **hög prioritet** inom småbarnspedagogiken. Av personalen förutsätts lyhördhet och sensitivitet och det är viktigt att man visar att vårdnadshavarnas tankar och önskemål kring barnets stöd värdesätts. Beskedet att barnet har behov av stöd kan komma oväntat, och vårdnadshavarna bör få tid att acceptera situationen. Vårdnadshavarna bör förvissas om att personalen arbetar för barnets bästa och uppmuntras att för sin del stöda sitt barn att nå sina mål.

Utgångspunkten är att alltid handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren, eftersom stödet har bäst inverkan om alla parter deltar i samarbetet. Med hänsyn till barnets bästa ska dock barnet få stödet som det behöver för sin utveckling och sitt lärande, även om vårdnadshavaren inte förbinder sig att samarbeta.

5.5 MÅNGPROFESSIONELLT SAMARBETE I SAMBAND MED STÖD

Det mångprofessionella samarbetet i anslutning till stöd för barnets utveckling och lärande ska **utgå från barnets bästa**. Förutom stödet som ges inom småbarnspedagogiken, kan barnet ta del av andra tjänster för barn och familjer, t.ex. från barnrådgivningen, barnskyddet, familjeservicen, handikappservicen och olika terapeuter. Det är viktigt att **de olika stödformerna som barnet får bildar en ändamålsenlig helhet**. Mångprofessionellt

⁵³ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 1 och 10 punkten

samarbete ska ordnas med **vårdnadshavarnas samtycke**. Bestämmelserna om sekretess och utbyte av uppgifter ska följas i samarbetet.⁵⁴

Småbarnspedagogik ordnas också inom den specialiserade sjukvården. Genom samarbete mellan småbarnspedagogiska tjänster och sjukhuset eller inrättningen i fråga ska kontinuiteten i småbarnspedagogiken säkerställas med hänsyn till barnets hälsa och kondition. Det är särskilt viktigt att barnet kan bibehålla trygga mänskliga relationer.

Barns stödbehov är mycket varierande och **bedömningen av stödet sker alltid individuellt** för varje enskilt barn. Vilka sakkunniga som involveras i det yrkesövergripande samarbetet kring barnet avgörs därmed från fall till fall. Pedagogiska frågor ska diskuteras på individnivå inom småbarnspedagogiken och man ska **tillvarata kunskaperna hos den personal som arbetar dagligen med barnet** när stödet planeras. I samarbete med **specialläraren inom småbarnspedagogik** och eventuellt andra **sakkunniga** utarbetas det mest ändamålsenliga stödet för barnet. Bedömningen och planeringen av stödet ska alltid basera sig på en tillräckligt mångprofessionell sakkunskap.

Det mångprofessionella samarbetet koordineras av specialläraren inom småbarnspedagogik, och vid behov tillkallas tolk.

5.6 ÖVERGÅNGARNA I SAMBAND MED STÖD

Förfaringssätten vid övergångarna har beskrivits i kapitel 2.3. När ett barn som har behov av stöd byter verksamhetsenhet, daghemsgrupp eller övergår till förskolan är det mycket viktigt att personalen vid den överlämnande och den mottagande enheten samarbetar så att **stödet som barnet får fortsätter på ett kontinuerligt och logiskt sätt** efter övergången. **Med vårdnadshavarnas samtycke ska information om det stöd som barnet fått inom småbarnspedagogiken överföras** till den mottagande enheten (annan verksamhetsenhet, daghemsgrupp eller förskola).

⁵⁴ Lag om småbarnspedagogik 40-42 §

6 UTVÄRDERING OCH UTVECKLING AV VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

För att stöda genomförandet av lagen om småbarnspedagogik och planen för småbarnspedagogik ska **verksamheten utvärderas kontinuerligt. Syftet med utvärderingen är också att utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten.** Enligt lagen ska anordnaren av småbarnspedagogik utvärdera sin verksamhet och även delta i utomstående utvärdering.⁵⁵ Utvärderingen ska vara **systematisk** och **regelbunden**. Genom utvärderingen synliggörs verksamhetens styrkor och utvecklingsbehov, vilket gör det möjligt att främja kvaliteten och förbättra förutsättningarna för barnens utveckling och lärande.

6.1 RIKTLINJER FÖR UTVÄRDERINGEN AV VERKSAMHETEN

Verksamheten ska utvärderas och utvecklas på **nationell nivå** samt ur **anordnar-, enhets- och individperspektiv. De nationella utvärderingarna** har som uppdrag att främja utvecklingen av småbarnspedagogiken på lokal, regional och nationell nivå. Resultaten av utvärderingarna kan även användas i internationella jämförelser.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska även för sin del **regelbundet följa upp och utvärdera hur planen för småbarnspedagogik har genomförts** inom de olika verksamhetsformerna. Anordnaren bestämmer själv vilka metoder som används för utvärderingen. Då man utvärderar småbarnspedagogiken på lokal nivå kan man använda sig av den nationella informationsresursen Varda⁵⁶ samt av utvärderingsmaterial och kvalitetsindikatorer som gjorts av Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU)⁵⁷. **De centrala resultaten av utvärderingarna ska publiceras⁵⁸**, så att de lokala beslutsfattarna, vårdnadshavarna och personalen har aktuell information om hur småbarnspedagogiken genomförs och om dess kvalitet. **Barnen och vårdnadshavarna** ska regelbundet ges **möjlighet att delta i utvärderingen** av småbarnspedagogiken.⁵⁹

För genomförandet av utvärderingen på enhets- och teamnivå har blanketter utarbetats i samband med uppgörandet av denna plan. Personalen inom småbarnspedagogiken för årligen ett **utvecklingssamtal** (se bilaga 5) tillsammans med sin förman. Vid samtalet går man igenom bl.a. arbetssätten, arbetsgemenskapen och ledarskapet. I samband med utvecklingssamtalet utarbetar all personal även egna personliga utvecklingsmål utgående från planen för småbarnspedagogik. Målen följs upp och utvärderas i slutet av verksamhetsåret.

Personalen reflekterar även över verksamheten genom att årligen fylla i en **självvärdering** (se bilaga 6) samt delta i **teamets utvärdering** (se bilaga 7). Genom dessa utvärderingar synliggörs personalens styrkor och de välfungerande områdena av verksamheten. Personalen får även analysera vilka utmaningar som finns samt precisera olika utvecklingsförslag samt ange tidsplaner för förverkligandet av förbättringsåtgärderna.

Den respons som barnen, vårdnadshavarna och andra samarbetspartner ger i den dagliga kontakten behandlas omgående inom arbetsteamet och man funderar på hur verksamheten kunde vidareutvecklas utgående från feedbacken. Barnens delaktighet i utvärderings- och utvecklingsarbetet fördjupas närmare i kapitel 6.2 av denna plan. Vårdnadshavarna ska ges möjlighet att framföra sina synpunkter om den småbarnspedagogiska verksamheten i samband med samtalet som förs när man utarbetar barnets plan för småbarnspedagogik och de prioriteringar som framkommer ska beaktas när verksamheten i barngruppen planeras. Vårdnadshavarna ges även regelbundet möjlighet att fylla i en enkät om hur man upplever samarbetet med småbarnspedagogiken och hur man ser på verksamheten. Resultatet av enkäten behandlas inom teamet och man försöker utveckla verksamheten i enlighet med vårdnadshavarnas önskemål. De centrala resultaten av utvärderingarna som görs på anordnarnivå publiceras på kommunens hemsida. Resultaten delges även de förtroendevalda.

Utvärderingen på **individnivå** innebär att **utvärdering av hur barnets plan för småbarnspedagogik genomförs. I samband med utvärderingen ska barnet, vårdnadshavarna och personalen fundera över hur målen och de överenskommelser som man gemensamt har skrivit in i planen har beaktats och uppnåtts i verksamheten.**

⁵⁵ Lag om småbarnspedagogik 24 §

⁵⁶ Lag om småbarnspedagogik 65-73 §

⁵⁷ Lag om Nationella centret för utbildningsutvärdering (1295/2013) samt publikationen Grunder och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet, nr 24:2018

⁵⁸ Lag om småbarnspedagogik 24 §

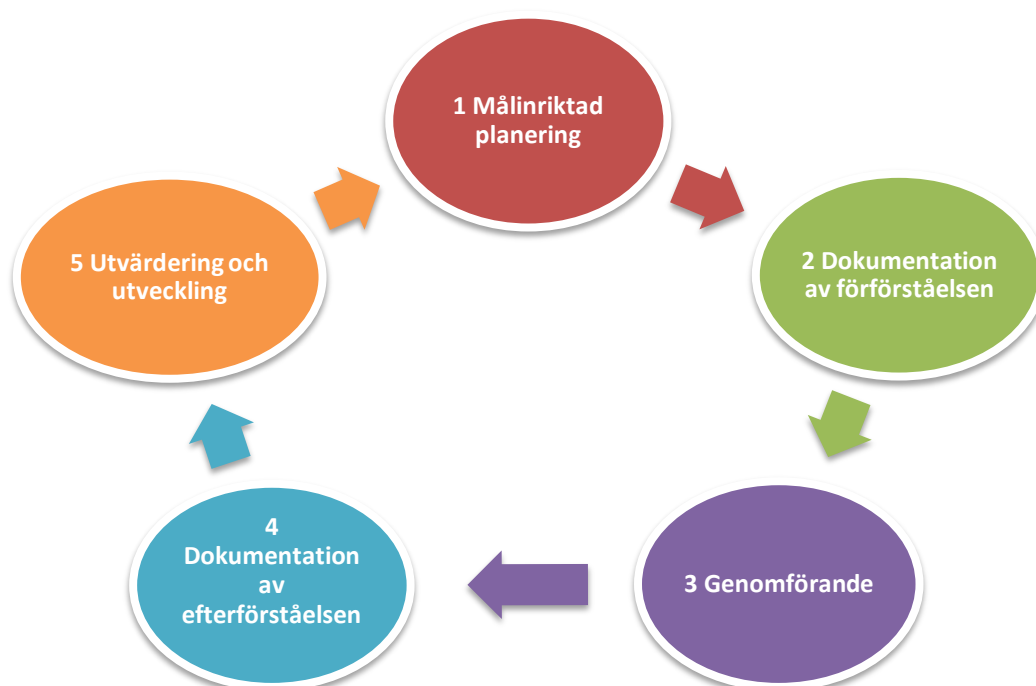
⁵⁹ Lag om småbarnspedagogik 20 §

Utvärderingen av barnets plan för småbarnspedagogik utgör också ett sätt att stödja barnets lärande och välbefinnande.

6.2 UTVÄRDERING SOM EN DEL AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN

Genom pedagogisk dokumentation och ett reflekterande arbetssätt kan personalen **göra utvärderingen till en naturlig del av den pedagogiska verksamheten** och samtidigt **främja barnets delaktighet i utvärderings- och utvecklingsarbetet**.

FIGUR 6 UTVÄRDERING SOM EN DEL AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN

När man har formulerat ett mål för den pedagogiska verksamheten **dokumenterar man barnens förförståelse** av det tema man ska arbeta med. Efter att den målinriktade verksamheten genomförts **dokumenteras barnens efterförståelse**, vilket synliggör lärandeprocessen när man jämför förförståelse och efterförståelse. Med hjälp av den pedagogiska dokumentationen kan personalen och barnet sedan tillsammans **diskutera hur barnets förståelse fördjupats och vad barnet lärt sig** under processens gång. På så vis blir utvärderingen en integrerad del av den pedagogiska verksamheten.

För att **vidareutveckla arbetet** är det viktigt att personalen såväl enskilt, inom arbetsteamet och tillsammans med barnen analyserar lärandeprocessen och funderar på hur man framöver kunde anpassa verksamheten för att främja förutsättningarna för barnens utveckling och lärande. Därefter vidtar planeringen av nya mål utgående från det man lärt sig genom sina tidigare erfarenheter.

6.3 UTVECKLING AV PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

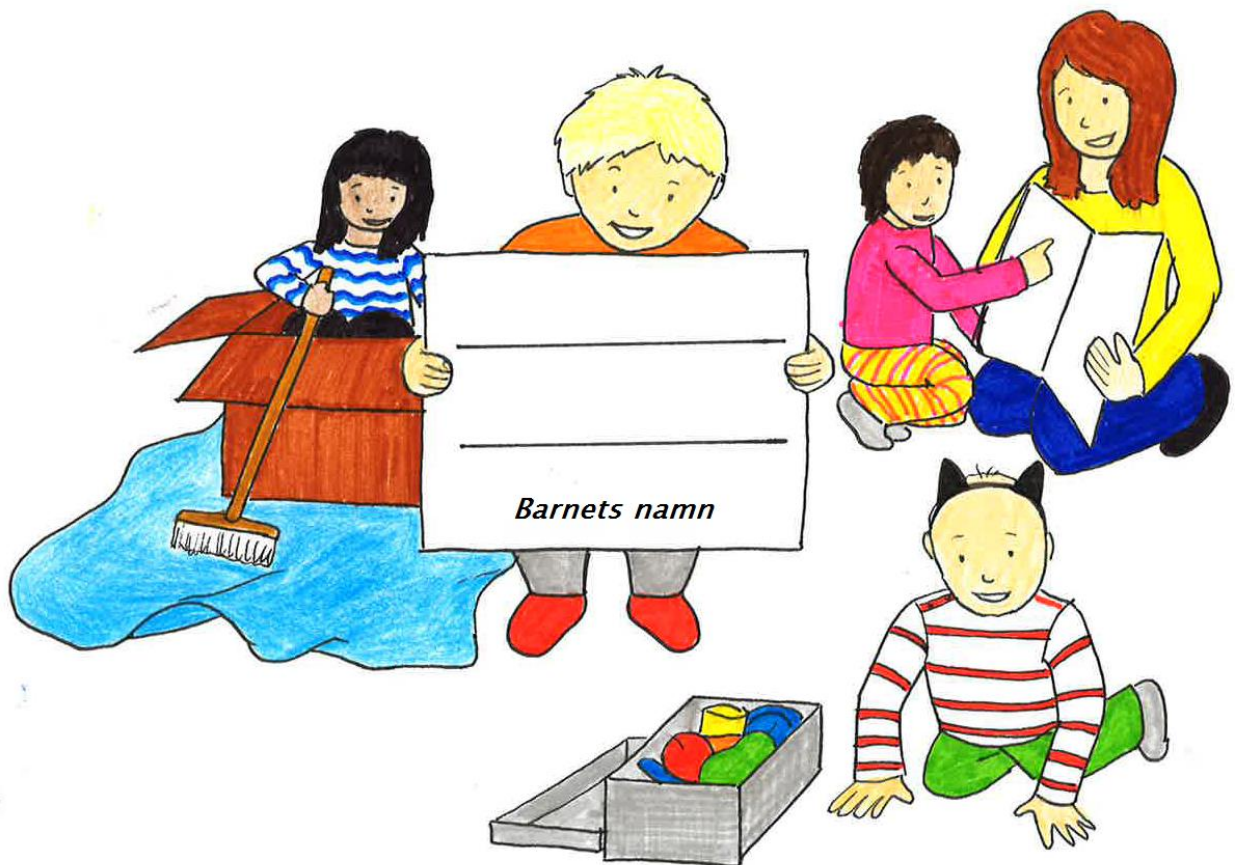
Syftet med planen för småbarnspedagogik är att **stöd**a och **st**yra på vilket sätt den **småbarnspedagogiska verksamheten ordnas** samt **främja en likvärdig småbarnspedagogik av hög kvalitet inom regionen**. Planen för småbarnspedagogik utgör **ett konkret arbetsredskap** i vardagen för personalen.

För att utforma en kvalitativ småbarnspedagogik som främjar barnens utveckling och lärande behöver man uppmärksamma och vidareutveckla **de grundläggande förutsättningarna** för verksamheten. I planen antas därför en gemensam regional **värdegrund** och **synen på barns lärande** tydliggörs. Dessutom anges riktlinjerna för utvecklandet av **verksamhetskulturen, lärmiljöerna** och **samarbetet** inom småbarnspedagogiken. När personalen har en samsyn kring de grundläggande utgångspunkterna för småbarnspedagogiken, skapas bästa möjliga förutsättningar för att utforma en verksamhet som främjar barnens växande och välbefinnande.

Planen anger även på vilket sätt personalen ordnar en **målstyrd pedagogisk verksamhet** som utgår från **barnets intressen och behov**, som stöder utvecklingen av barnets **mångsidiga kompetens** och som beaktar **lärområdena** för småbarnspedagogiken. Genom **pedagogisk dokumentation**, användningen av **mångsidiga arbetssätt** och genom att särskilt uppmärksamma **lekens betydelse** för lärandet i småbarnsåldern, läggs grunden för en småbarnspedagogisk verksamhet som framhäver barnens delaktighet och tar hänsyn till olika lärstilar. Planen drar också upp riktlinjerna för hur **språkliga och kulturella aspekter ska beaktas** inom småbarnspedagogiken samt hur **stödet för barnets utveckling och lärande** ska ordnas.

Slutligen anger planen utgångspunkterna för hur **verksamheten ska utvärderas och utvecklas**. Enligt de nationella grunderna ska anordnaren också granska sin plan för småbarnspedagogik och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet. När planen tas i bruk från och med 1.8.2017 ges personalen stöd i genomförandet och utvecklandet av verksamheten i enlighet med de nya riktlinjerna. I samband med utvärderingar granskas genomförandet av planen för småbarnspedagogik. Även blanketten för barnets plan för småbarnspedagogik granskas kontinuerligt gällande användarvänlighet och funktionalitet. Ledningen för småbarnspedagogiken i regionen har ansvar för att en gång varje verksamhetsår se över planen för småbarnspedagogik och uppdatera den när nya utvecklingsbehov och betydande förändringar i verksamhetsförutsättningarna har identifierats. **Målet är således att planen ska vara ett levande styrdokument som kontinuerligt preciserar nya utvecklingslinjer för verksamhetens olika områden.**

Barnets plan för

småbarnspedagogik

Barnets plan för småbarnspedagogik – barnets egen del

Det här är jag:

Datum:

Barnets egna tankar om småbarnspedagogiken

Personalen ställer frågorna till barnet och antecknar svaren nedan.

Datum:

Vad tycker du om att göra när du är här?

.....

.....

.....

Vad tycker du att du är bra på?

.....

.....

.....

Vem brukar du leka med?

.....

.....

.....

Finns det något annat som du skulle vilja göra här?

.....

.....

.....

BARNETS PLAN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

KONFIDENTIELL

Offentlighetslagen 24 § 1 mom.

25 punkten

1. Basuppgifter

Barnets namn	Födelsetid
Enhet för småbarnspedagogik (enhetens namn och gruppens namn)	
Vårdnadshavare/Laglig företrädare	

2. Uppgörandet av barnets plan för småbarnspedagogik

2.1 Person som ansvarar för uppgörandet av planen (namn, befattning, kontaktuppgifter)
2.2 Övriga anställda och/eller sakkunniga som deltagit i uppgörandet av planen
2.3 Beskrivning av hur barnets perspektiv och åsikter har beaktats
2.4 Beskrivning av hur vårdnadshavarnas synpunkter har beaktats och hur samarbetet ordnats

3. Utvärdering av hur målen och åtgärderna genomförts i barnets eventuella tidigare plan för småbarnspedagogik

3.1 Beskrivning av hur målen har uppnåtts
3.2 Övriga kommentarer om barnets tidigare plan för småbarnspedagogik

4. Mål för den pedagogiska verksamheten och åtgärder för att uppnå målen

Målen och åtgärderna ska omfatta den helhet som består av fostran, undervisning och vård.

4.1 Beskrivning av barnets styrkor, intressen och behov samt hur de beaktas	
4.2 Mål för den pedagogiska verksamheten	4.3 Åtgärder och metoder för att uppnå målen
4.4 Eventuella andra behov av stöd för barnets utveckling och lärande samt mål för stödet och överenskomna åtgärder (t.ex. bildstöd, hjälpmedel, stöd inför övergångar eller kommande förändringar i barnets livssituation)	
4.5 Preciseringar under verksamhetsperioden enligt barnets behov (punkterna 4.2, 4.3 och 4.4)	
Datum/anm.	Datum/anm.

4. Andra omständigheter som ska beaktas för att stödja barnets välbefinnande

--

5. Eventuella andra dokument och planer som har använts vid uppgörandet av barnets plan för småbarnspedagogik

--

6. Tidpunkt för uppföljning av planen

--

7. Datering och underskrifter

Vårdnadshavarens/havarnas underskrift(er)	Personalens underskrift(er)
---	-----------------------------

Barnets plan inklusive eventuella bilagor ska förvaras varaktigt efter att barnet slutar i småbarnspedagogiken.

Bästa vårdnadshavare!

Välkomna att diskutera ***barnets plan för småbarnspedagogik*** för

Barnets namn

Tidpunkt för samtalet:

Datum ----- *Klockslag* -----

För varje barn på ett daghem eller i familjedagvård ska en individuell plan för småbarnspedagogik göras upp i samarbete med barnet och vårdnadshavarna (lagen om småbarnspedagogik 540/2018, 23 §). Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgå från barnets behov och barnets bästa.

Samarbetet mellan enheten för småbarnspedagogik och hemmet är grunden för god fostran, undervisning och vård. Under samtalet om barnets plan för småbarnspedagogik diskuterar vi hur den pedagogiska verksamheten kan ordnas på ett målinriktat sätt med tanke på just ert barn.

Vi önskar att ni på förhand funderar över följande punkter som vi tillsammans diskuterar:

- Barnets styrkor, intressen och behov
- Era synpunkter och önskemål gällande mål för den pedagogiska verksamheten och metoder för att uppnå målen
- Barnets eventuella behov av stöd för utveckling och lärande
- Andra omständigheter som ska beaktas för att stödja barnets välbefinnande
- Eventuella önskemål ni har som vårdnadshavare på grund av familjens språkliga, kulturella eller religiösa bakgrund

Vårdnadshavarnas information till enheten för småbarnspedagogik

Vi önskar att ni berättar om ert barn genom att fylla i denna blankett innan barnet börjar i småbarnspedagogik. Informationen behandlas konfidentiellt och personalen inom småbarnspedagogiken har tystnadsplikt gällande ärenden som berör barnet och familjen. Vårt mål är att starten i småbarnspedagogik ska gå så bra som möjligt.

Informationen som ni uppger i denna blankett är även nyttig när barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas. Vi önskar att ni returnerar den ifyllda blanketten redan i samband med första besöket på verksamhetsenheten eller så fort som möjligt då småbarnspedagogiken inleds. Vi ber er även att reservera tillräckligt med tid för inskolning inför starten i småbarnspedagogik.

Barnets namn: Födelsedatum:

Eventuellt smeknamn: Modersmål:

Hemadress:

Mammas/vårdnadshavarens namn:

Mobilnr: E-post:

Pappas/vårdnadshavarens namn:

Mobilnr: E-post:

Barnet bor hos: (vilka personer?).....

Övriga familjemedlemmar:

Andra viktiga personer:

Får barnet fotograferas inom småbarnspedagogiken?(används för dokumentation i barnens pärm och på enheten) Ja ☐ Nej ☐

Får barnet vara med på bilder som sätts ut på kommunens webbsida eller används i media? Ja ☐ Nej ☐

Får barnet delta i utfärder med buss eller taxi? Ja ☐ Nej ☐

Barnets eventuella tidigare vårdplatser:

Uppgifter om barnets hälsa (sjukdomar, mediciner, terapier, allergier): (bifoga intyg över födoämnesallergier).....

.....

.....

Följande personer får föra/hämta barnet från enheten för småbarnspedagogik: (personen måste vara myndig)

Namn: Tel.nr:

Namn: Tel.nr:

Namn: Tel.nr:

Namn: Tel.nr:

Om barnet insjuknar inom småbarnspedagogiken meddelas detta omedelbart till vårdnadshavarna, så att barnet kan hämtas hem. Vem ska man i första hand kontakta?

.....

Att börja i småbarnspedagogisk verksamhet

Hurdana tankar och förväntningar har ni i familjen angående barnets start i småbarnspedagogiken?.....

.....

.....

.....

.....

Hur önskar ni att personalen bemöter barnet när ni för och hämtar det från enheten?

.....

Barnets nuvarande dagsrytm och uppgifter om grundvården

Hur ser barnets nuvarande dagsrytm ut? (Mat- och sovtider, andra saker personalen bör beakta; t.ex. skiftesarbete?)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hur fungerar barnet i matsituationer? (Kan barnet äta själv? Matvanor, favoritmat, eventuella specialdieter osv.)

.....

.....

.....

Uppgifter om dagsvilan: (Barnets sovvanor, sömnbehov, användningen av snuttfilt, napp osv.)

.....

.....

.....

På- och avklädning: (Behöver barnet hjälp med på- och avklädning?)

.....

.....

Toalettbesök: (WC-rutiner hemma, blöjor, handtvätt osv.)

.....

.....

Utevistelse: (Hurdana vanor har ni hemma gällande utevistelse och motion?)

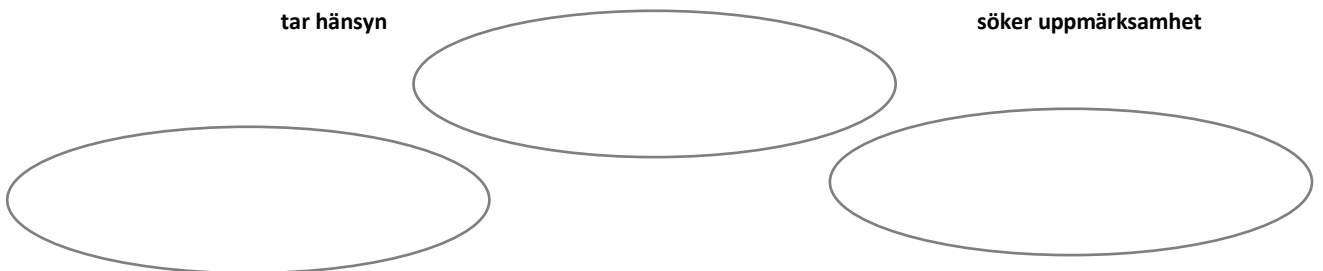
.....

.....

Barnets egenskaper och personlighetsdrag

Ringa in några av de egenskaper som bäst beskriver ert barn. Om du saknar någon egenskap, skriv in den i de tomma cirkelarna.

glatt		blygt		självständigt		känsligt
	lugnt	explosivt		nyfiket		lättirriterat
envist		modigt		livligt		
	stark egenvilja		uthålligt		socialt	otåligt
tillbakadraget						
	tar hänsyn				söker uppmärksamhet	

Vad är ert barn intresserat av/vad tycker barnet om att göra?.....

.....

Finns det något barnet är rädd för / skräms av?

.....

Berätta om barnets sociala färdigheter just nu: (Är barnet vant att umgås med andra barn?).....

.....

.....

Vad behöver barnet stöd och uppmuntran med?

.....

.....

Finns det saker som berör religion eller livsåskådning som vi behöver ta hänsyn till i verksamheten?

.....

.....

Finns det något annat ni vill berätta om ert barn?

.....

.....

.....

Datum: / 20.....

Informationen gavs av följande personer: (underskrifter)

.....

En bro mellan småbarnspedagogiken och förskolan

Namn: _____ Födelseid: _____

Nuvarande vårdplats: _____

Vilka språk talas hemma? _____

Barnets färdigheter:

Språk och kommunikation

	Ja	Nej	Håller på att lära sig/ kommentarer
Kan svara sakligt på frågor och tilltal			
Kan beskriva föremål/ händelser			
Kan be om hjälp			
Förstår och kan följa instruktioner			
Intresserad av bokstäver och siffror			
Talet är tydligt för utomstående			

Tilläggsinformation: _____

Vardagsfärdigheter

	Ja	Nej	Håller på att lära sig/ kommentarer
Klarar WC besöken självständigt			
Kan klä på/ av sig själv			
Äter mångsidigt			

Tilläggsinformation: _____

Motorik

	Ja	Nej	Håller på att lära sig/ kommentarer
Kan gå längs ett sträck			
Kan kasta och fånga en boll			
Deltar gärna i rörelselekar			
Har en tydlig dominant hand			Höger/ vänster
Penngrepp			
Kan klippa med sax			
Kan skriva sitt eget namn			

Tilläggsinformation: _____

Sociala och emotionella färdigheter

	Ja	Nej	Håller på att lära sig/ kommentarer
Kan visa hänsyn/ empati mot andra			
Kan/vill leka tillsammans med andra barn			
Finner sig till rätta i nya situationer			
Kan visa sina känslor			
Kan följa regler			
Förstår skillnaden mellan rätt och fel			
Klarar av att förlora t.ex. i spel			
Är trygg i sig själv			
Kan vänta på sin tur			
Kan lyssna och koncentrera sig			
Kan diskutera i dialog med en eller flera			

Tilläggsinformation: _____

Övriga uppgifter som delges under mötet: _____

Vi godkänner att den nödvändiga informationen delges till förskolan

Datum: / 20

Vårdnadshavare

Vårdnadshavare

Lärare inom småbarnspedagogik

GEMENSAM PEDAGOGISK PLANERING INFÖR PROJEKT INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

BARNENS INTRESSEN OCH BEHOV

VAD?
HUR?
VARFÖR?

MÅL

Förförståelse

Motiverande
inför målet

Genomförande

Efterförståelse

Synliggörande av
lärandet

LÄROMRÅDEN

Språkens rika
värld

Jag växer, rör
på mig och
utvecklas

Mina många
uttrycksformer

Jag utforskar
min omgivning

Jag och vår
gemenskap

GENOMFÖRANDE

I beskrivningen av genomförandet bör det framgå hur man beaktat och arbetat med barnens förslag under projektet

SPRÅKENS RIKA VÄRLD

MINA MÅNGA
UTTRYCKSFORMER

JAG OCH VÅR GEMENSKAP

MÅL

JAG VÄXER, RÖR PÅ MIG
OCH UTVECKLAS

JAG UPPTÄCKER MIN
OMGIVNING

UTVÄRDERING AV PROJEKTET

UPPNÅDDES
MÅLET?
BESKRIV!

KUNDE VI HA
GJORT NÅGOT
ANNORLUNDA?

VAD TAR VI MED
OSS OCH HUR KAN
VI
VIDAREUTVECKLA?

BLANKETT FÖR UTVECKLINGSSAMTAL

Medarbetaren fyller i blanketten på förhand. Vid behov kompletteras blanketten under samtalet.

A. MINA ARBETSUPPGIFTER

Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten

Hur väl anser du att planen för småbarnspedagogik förverkligas i ditt arbete? Kryssa för det alternativ som bäst motsvarar din åsikt. Om du vill, kan du även fylla i egna kommentarer på den tomma raden efter varje påstående.

1. Barnens intressen och behov är den främsta utgångspunkten i verksamheten.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

2. Jag vet vad mångsidig kompetens och lärområdena innehåller och känner att jag väver in dem i verksamheten.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

3. Pedagogisk dokumentation används i verksamheten.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

4. Mångsidiga arbetssätt används i verksamheten.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

5. Leken prioriteras och stöds i verksamheten.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

6. Vi förmår anpassa verksamheten utgående från barnens stödbehov.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

Vilka arbetsuppgifter upplever du att är dina styrkor? Får du utnyttja alla dina kompetenser i ditt arbete?

Inom vilka områden behöver du utvecklas?

B. MIN ARBETSMILJÖ

Verksamhetskulturen på arbetsplatsen

Hur väl anser du att planen för småbarnspedagogik förverkligas på din arbetsplats? Kryssa för det alternativ som bäst motsvarar din åsikt. Fyll även i egna kommentarer, om du vill.

1. Vi har en uppmuntrande och konstruktiv arbetsgemenskap, där vi förmår lösa eventuella konflikter.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

2. Vi har en fungerande arbetsfördelning i vårt team.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

3. Vi ser till att varje barn kontinuerligt får uppmuntrande respons.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

4. Värdegrunden för småbarnspedagogiken syns också i det vardagliga arbetet på vår enhet.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

5. Vi uppmärksammar kulturerna i barngruppen och värnar om att alla är olika men ändå lika värdefulla.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

6. Vi är språkmedvetna och tänker på hur vi kommunicerar med barnen.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

7. Vi utnyttjar lärmiljöerna (inomhus och utomhus) på ett mångsidigt sätt.

☐ Väldigt ofta ☐ Ganska ofta ☐ Ibland ☐ Sällan

Egna kommentarer: _____

Hur upplever du din arbetssituation överlag (arbetsbelastningen, stämningen, trivseln med arbetsuppgifterna)?

C. LEDARSKAPET

Ger förmannen dig tillräckligt med:

(kryssa för det alternativ som bäst motsvarar din åsikt, om du vill kommentera frågan kan du göra det på raden intill)

- **Stöd?** ☐ Ja ☐ Ibland ☐ Nej _____
- **Eget ansvar?** ☐ Ja ☐ Ibland ☐ Nej _____
- **Feedback?** ☐ Ja ☐ Ibland ☐ Nej _____
- **Information?** ☐ Ja ☐ Ibland ☐ Nej _____

D. Individuella utvecklingsmål för det kommande året

Vilka områden i planen för småbarnspedagogik upplever du att du borde fokusera särskilt på under det kommande året? Formulera 1-3 individuella mål för din arbetsinsats under året.

Utvecklingsmålen kan t.ex. handla om att bidra till en god stämning i arbetsgemenskapen, göra utevistelsen mera mångsidig, öka barnens delaktighet, förbättra samarbetet, utvecklas i arbetet med kulturell mångfald, använda mera mångsidiga arbetssätt, börja tillämpa en målstyrd pedagogisk planering och ett reflekterande arbetssätt osv.

Vilka mål vill du fokusera på detta år? (Utgå från planen för småbarnspedagogik)

Vad behöver du göra för att nå dina mål?

Hurdant stöd behöver du för att nå dina mål? (fortbildning, handledning av förmannen osv.)

Utvecklingssamtalet hölls: ____/____.20____

Medarbetarens underskrift

Förmannens underskrift

Utvärdering av de individuella målen

Målen som sattes upp vid utvecklingssamtalet utvärderas tillsammans med förmannen vid ett uppföljningssamtal.

Hur och varför har målen uppfyllts/inte uppfyllts?

Vad har du lärt dig under året?

Uppföljningssamtalet hölls: ____/____.20____

Medarbetarens underskrift

Förmannens underskrift

PERSONALENS SJÄLVVÄRDERING

Namn: _____

Datum: _____

Svara på frågorna nedan och lämna in blanketten till din förman.

Hur har verksamhetsåret varit hittills? Vad har fungerat bra och mindre bra? Finns det några åtgärder som behöver göras?

Vilka frågor väcker barngruppen hos dig?

Reflektera över ditt eget deltagande i planering, genomförande, pedagogisk dokumentation och utveckling i gruppen. Hur har ni gjort? Finns det ändringsförslag?

Reflektera över ditt eget förhållningssätt till de värderingar som finns i planen för småbarnspedagogik (barnsyn, synen på lärande, lärområdena).

Hur tycker du att samarbetet fungerar i gruppen och på enheten? Beskriv din egen roll.

Reflektera över din egen pedagogiska arbetsinsats hittills i år. Är du nöjd?

Vilka är dina konkreta mål inför det fortsatta arbetet i barngruppen och arbetsteamet under året?

Två stjärnor och en önskan

Nämn två (2) saker som du upplever har varit positiva under året och en (1) önskan inför framtiden.

Empty rectangular box for the first positive experience.

Empty rectangular box for the second positive experience.

Empty rectangular box for the wish for the future.

TEAMETS UTVÄRDERING

Enhet/grupp: _____

Datum (höst): _____

Datum (vår): _____

Teamet fyller gemensamt i blanketten i två steg. På hösten fyller man i de lila fälten och på våren fyller man i de gröna fälten.

A. BARNGRUPPEN

Beskriv barngruppens **styrkor** och **utmaningar**. Utgå från barnens planer, observationer av barngruppen samt från samtal med barnen och deras vårdnadshavare.

Vilka **kompetenser** och **lärområden** i planen för småbarnspedagogik bör vi särskilt satsa på i år? Utgå från barngruppens styrkor och utmaningar som ni definierat ovan.

På vilket sätt gör vi barnen **delaktiga** i planeringen och utvärderingen av verksamheten?

UTVÄRDERING. Hur väl har vi lyckats skapa en målstyrd pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barngruppen? Vilka lärdomar tar vi med oss framöver?

B. PERSONALEN

Hur fungerar **arbetsfördelningen** och **delaktigheten** i vårt team? Vilka är våra **styrkor**?

Hur fungerar **samarbetet** med de övriga grupperna på enheten? Hur fungerar våra **gemensamma regler**?

Hur fungerar vår **planering**? Hur synliggör vi vår planering?

Hur kan vi **utveckla och förbättra** vårt arbete under året? Vilka **konkreta mål** ska vi ha för fortsättningen? Hur når vi målen?

UTVÄRDERING. Hur väl har vi lyckats uppnå målen för personalen? Vilka lärdomar tar vi med oss framöver?

C. VÅRDNADSHAVARNA

Vilka är de **viktigaste synpunkterna** som vårdnadshavarna uttryckt gällande verksamheten och värderingarna? Utgå från samtalen med vårdnadshavarna.

Hur förverkligas vårdnadshavarnas **delaktighet och inflytande** under året? Hur sker vårdnadshavarnas utvärdering?

UTVÄRDERING. Hur väl har samarbetet med vårdnadshavarna fungerat under året? Vilka lärdomar tar vi med oss framöver?

D. LÄRMILJÖERNA OCH -PROCESSERNA

Hur fungerar **lärmiljöerna inom- och utomhus**? Finns det något vi behöver förändra och utveckla för att skapa bättre lärmiljöer?

Hur synliggör vi **lärandeprocessen** genom **pedagogisk dokumentation** (förförståelse, genomförande, efterförståelse)? Hur kan vi utveckla detta?

UTVÄRDERING. Hur har lärmiljöerna och -processerna utvecklats under året? Vilka lärdomar tar vi med oss?